

בס"ד. שיחת מוצש"ק פ' בא, יו"ד שבט, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

א. דובר כבר כמ"פ¹ (וגם ביום הש"ק זה²) בנוגע לענין של זכרון אודות מאורע שאירע בשנים שלפנ"ז, שלשמו מתאספים יחד, שכיון שאצל בנ"י נקבע ש"המעשה הוא העיקר³, וביחד עם זה יודעים ש"ימים יוצרו ולו אחד בהם", היינו, שאין יום מיותר בחשבון הימים שניתנו לכל אדם, הרי מובן, שהתאספות והתדברות של כו"כ אנשים לאיזו מטרה שתהי', קשורה בודאי עם ענין של מעשה, כיון שהוא העיקר.

ובמיוחד בנוגע לזכרון הקשור עם אדם שיודעים כיצד היתה השקפתו על חיי האדם בכלל, ועל אסיפה והתוועדות של ריבוי בני אדם ביחד, ולא רק סתם השקפה, אלא גם הוראה שהורה כמ"פ — שאסיפה כזו צריכה להביא תוספת חיות בקבלת החלטות טובות בנוגע למעשה בפועל.

ולכן, אפילו לדעת האומרים שלשיטתם מספיקה עשיית זכרון לכבודו, ובכך מעניקים את הכבוד הראוי וההערכה בנוגע לפעולות ואופן החיים של אותו אדם — הנה בנדו"ד, כשמדובר אודות יום הילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר, הרי הוא בעצמו אמר שבזה לא יוצאים י"ח, ואדרבה: אם רוצים להעניק לו כבוד, צריכים בודאי להתחשב עם הוראותיו; והרי ישנה הוראה מיוחדת בנוגע להתוועדות הקשורה עם תורה ויהדות וחסידות במיוחד, שצריכה להתבטא בהחלטות טובות במעשה בפועל.

ואע"פ שאין זה מעשה עדיין, אלא רק החלטה שיהי' המעשה — הרי זה תלוי באופן עשיית ההחלטה, שכאשר נעשית בתוקף המתאים, בודאי תבוא לידי פועל.

וראי' לדבר — גם מהלכה בפועל — מענין השבועה:

גם ענין השבועה אינו עדיין עשיית הדבר בפועל, אלא שכאשר מקבל על עצמו החלטה ומקשר זאת עם ענין של שבועה, הרי זה נותן תוקף להחלטה, שמסייע לו להתגבר על כל הקשיים ולהבטיח שההחלטה תבוא בפועל.

4 תהלים קלט, טז. וראה לקו"ש חט"ז ע' 273. וש"נ.

1 ראה גם תר"מ חס"ז ע' 265. וש"נ.

2 ס"ד (לעיל ע' 66).

3 אבות פ"א מ"ז.

ומובן שאין הכוונה לדברים כפשוטם, שקבלת ההחלטות תהי' מתוך שבועה — שהרי צריך להזדעזע ("זיך אַ טרייסל-טאַן") מענין של שבועה (כדברי הגמרא במסכת שבועות⁵), אלא רק להדגיש את התוקף (שבשבועה) שיכול וצריך להיות בקבלת ההחלטה (גם ללא שבועה), באופן שתתקיים בפועל ללא מניעות וללא שקו"ט וכיו"ב.

ב. ובנוגע לתוכן ההחלטה — הרי זה קשור עם זכרון הענין שלשמו מתאספים יחד:

בהתוועדות הקשורה עם "זכר ליציאת מצרים", צריכה להיות ההחלטה קשורה עם יציאה מהמצרים וגבולים של ענין הגלות.

ועד"ז בנוגע לזכרון הקשור עם הילולא של איש מסויים (כנ"ל) — שההחלטה צריכה להיות קשורה עם הענינים שעליהם מסר את נפשו, שזה מורה שבענינים אלו הי' חי ("אין דערויף האָט ער געלעבט"), ועד שזה הי' יקר אצלו יותר מאשר חייו הגשמיים.

— רבינו הזקן כותב אמנם באגה"ק⁶ ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים", אבל ישנו הלבוש החיצוני כפי שמתבטא גם בחיי הגוף;

וכאשר מוסר את נפשו על ענינים מסויימים,

— שהרי אסור ליהודי "זיך וואַרפֿן" עם מסירת־נפש על כל צעד ושעל; יש ציווי בתורה "ונשמרתם מאד לנפשותיכם"⁷, היינו, שצריך לשמור אפילו ענין של בריאות, ועאכו"כ בנוגע לענין החיים. ובפרט ע"פ ההלכה הידועה שמביא רבינו הזקן בשו"ע הלכות נזקי גוף⁸, ש"אין לאדם רשות על גופו כלל", כיון שזהו נכסיו של הקב"ה, ואילו האדם הוא ה"שומר", וצריך להתנהג באופן ש"נכסיו של הקב"ה" יהיו בשלימות, מלבד במקרה שבו אומר הקב"ה שצריך להתנהג עם "נכסיו" באופן של מסירת־נפש —

הרי מובן שענינים אלו חשובים אצלו עוד יותר מאשר חייו.

ואם הדברים אמורים במשך כל השנה, ובמשך כל השנים — ועאכו"כ בקשר ליום ההילולא, יום ההסתלקות, כמדובר בארוכה ביום הש"ק⁹ שזהו הסך־הכל של כל חייו, כפי שבא בפועל בענינים של קדושה

ובחדא"ג מהרש"א.

(8) ס"ד.

(9) ס"א (לעיל ע' 64).

(5) לט, רע"א.

(6) ביאור לסז"ך.

(7) ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב, סע"ב

ורוחניות, ובאופן ש"כל עבודתו אשר עבד בה" במשך כל ימי חייו עולה עד לשורש ומקור כו' (כמבואר בדרושי ל"ג בעומר¹⁰ ובכ"מ¹¹), הרי זה שעת סגולה ושעת הכושר ביותר, לקבל החלטות בענינים ונקודות שעליהם מסר נפשו.

ג. ובכללות — הרי זה הענין של הפצת היהדות:

ענין היהדות צריך להיות באופן של "הפצה" — בכל מקום שיש אפשרות להגיע אליו, ובכל זמן, והיינו, שהיהדות תהי' ניכרת לא רק ג' ימים בשנה, או בכל שבת ויום טוב, אלא גם בימות החול, ובהם גופא — לא רק בחלק היום שבו עסוקים בענינים נעלים, אלא בכל זמן, גם בחלק החולין של ימות החול, גם שם צ"ל הפצת היהדות.

וענין זה — ככל עניני החסידות — אינו הוספה ח"ו על התורה,

— שהרי "התורה הזו לא תהי' מוחלפת"¹²; התורה לא התחלפה

ולא תתחלף, ולכן יש ציווי "לא תוסיפו .. ולא תגרעו"¹³ —

אלא שיש ענינים שהם בהעלם בתורה, ומביאים אותם בגלוי.

וע"ד שמצינו בתושבע"פ "מנא הני מילי דאמר קרא", והיינו,

שענין זה נאמר בפסוק, אלא שפסוק הרי זה באופן נסתר, ברמז וכיו"ב, ואילו תושבע"פ מגלה כוונת הרמז ומשמעותו בנוגע למעשה בפועל¹⁴.

וכן בתושבע"פ יש ענינים שנאמרו ברמז או בקיצור נמרץ וצריך

לפרשם — ע"ד החילוק בין משנה לגמרא, כמ"ש הרמב"ם¹⁵ שבדורות של זמן המשנה הי' מספיק קיצור הלשון במשנה כדי לידע כוונת הדברים בכל הפרטים, ואילו בדורות שלאח"ז הוצרכו פירוש וביאור — שזהו ענין הגמרא.

וכמובא בגמרא¹⁶ מאמרו של אילפא: "אי איכא דשאל לי

במתניתא .. ולא פשטינא לי' ממתני"; אלא שענין זה הי' ביכלתו של אילפא, משא"כ אחרים, אפילו בדורו של אילפא, ועאכו"כ בדורות שלאח"ז.

וכן בנוגע לדורות שלאחרי הגמרא וכו', הנה "מפני צוק העיתים",

(10) סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר התשיעי.

(13) ואתחנן שם, ב.

(14) ראה גם תניא אגה"ק סכ"ט.

(15) בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה אח"כ ראה

להסתפק). וראה גם בהקדמתו לספר הי"ד.

(16) תענית כא, א.

דש, סע"ב ואילך [תמו, א].

(11) תניא אגה"ק סז"ך-וכ"ח.

(12) עיקר הט' מיי"ג העיקרים. וראה

רמב"ם הלי' יסוה"ת רפ"ט. הלי' מלכים פ"א

סה"ג. פיהמ"ש סנהדרין פ' חלק יסוד

שנעשה קשה יותר להתרכז ולהתעמק בתושבע"פ — הי' צורך, ולכן "חשף ה' זרוע קדשו"¹⁷ והעמיד גדולי ישראל בכל דור ודור, שימשיכו מן ההעלם אל הגילוי את הענינים שנאמרו בתושבע"פ ברמז או בנסתר.

ועד"ז בנוגע לענין של הפצת היהדות בכל זמן ובכל מקום — שאין זה דבר חדש לגמרי; זהו ענין שנאמר כבר בתורה, אלא שנאמר ברמז ובקיצור, ואח"כ גילו והסבירו זאת ובתוספת חיות — ש"בכל זמן" פירושו לא רק בכל שנה או בכל חודש, אלא בפרטיות יותר: בכל רגע שבזמן זה.

ובעצם הרי זה פסוק מפורש וגמרא מפורשת — "איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה, בכל¹⁸ דרכיך דעהו"¹⁹:

הפירוש הפשוט ד"בכל דרכיך דעהו" הוא — שבכל דרכיך, כל מה שאתה עושה ובאיזה זמן שאתה עושה זאת, צ"ל ניכר בזה הענין ד"דעהו", ידיעת והכרת הקב"ה.

ובפרט כפי שנתפרש בפרטיות יותר בדברי הרמב"ם בהלכות דעות²⁰ בנוגע להנהגת החכם — ש"החכם ניכר" לא רק בלימודו ("בחכמתו ובדעותיו") דוקא, אלא גם "במאכלו ובמשקו וכו'", ומונה עשרה סוגים שבהם נכללים כל עניני האדם.²¹

אמנם, אפילו בדברי הרמב"ם לא מצינו הדיוק שבכל רגע צ"ל ניכר הענין ד"דעהו".

אך ענין זה הוא בדיוק יותר בתניא²² — שאפילו כאשר אדם עושה דבר סתם ("שכוונתו אינה לשם שמים"), הרי גם זה ענין של קליפה, כי כל ענין שעושה צ"ל "לשם שמים"²³, ויתירה מזה — לא זו בלבד שלאחר זמן יבוא מזה ענין של "שמים", אלא בשעת מעשה הרי זה באופן ש"בכל דרכיך דעהו"²⁴.

ד. ובענין זה צריכה להיות ההחלטה כאשר נמצאים כולם יחד בהתוועדות, במצב רוח מיוחד של שמחה וטוב לבב — להיות במעמד ומצב נעלה יותר מכמו שהי' עד עתה, זך, רוחני וקדוש יותר, שהוא יהודי ("אידישער") יותר, שכן, ענין היהדות מתבטא בהתקשרות עם הקב"ה,

17) לשון הכתוב — ישעי' נב, יו"ד.

18) משלי ג, ו.

19) ברכות סג, א.

20) רפ"ה.

21) ראה גם תו"מ ח"ע ריש ע' 232. וש"נ.

22) פ"ז.

23) אבות פ"ב מי"ב.

24) ראה לקו"ש ח"י ע' 104. וש"נ.

כמארז"ל²⁵ "אמאי קרי לי' יהודי על שום שכפר בעבודה זרה, שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי", והיינו, שכל ענין שהוא "זר" להקב"ה, הרי הוא כופר בו, והיינו, שאין זה שייך אליו, לעולם שלו, כיון שזה "זר" לענין האלקות — החלטה שתבוא אח"כ בפועל, לא רק בנוגע לקיום ההחלטה, אלא גם שהקיום יהי' בשמחה ובטוב לבב.

ונוסף על האמור בכללות, בנוגע לכל התוועדות הקשורה עם יום הילולא כזה בכל שנה ושנה, יש גם דבר חידוש בכל שנה — כמדובר כמ"פ שאין ענין בעולם שחוזר ונשנה באותו אופן, כי, אם זה בדיוק אותו דבר, הרי זה "דבר לבטלה"²⁶, שהרי כבר הי' לעולמים, ועכצ"ל שכל פעם ניתוסף דבר חידוש, או ענין מיוחד שלא הי' מעולם.

וכמבואר באגה"ק²⁷ בנוגע לראש השנה — "מראשית השנה ועד אחרית שנה"²⁸ — ש"בכל שנה ושנה . . מאיר . . אור חדש ומחודש שלא הי' מאיר עדיין מעולם", והיינו, שאף שלכאורה ישנם אותם ימים טובים, שבתות וימות החול, מוצאי שבת ויום ראשון בשבוע וכיו"ב, הנה לאמיתו של דבר הרי זה מוצאי שבת אחר שאף פעם לא הי' כמותו.

אלא שזהו מה שנותנים מלמעלה; ועבודת האדם היא — לנצל זאת, שיומשך במעשה בפועל.

וכפי שרואים בפועל לענין העשירות — שהעובדה שיש לפלוני ריבוי ממון היא רק עשירות בכח, ואילו העשירות בפועל תלוי' בכך שמנצל את הממון בתכלית האפשריות, באופן היותר גדול וטוב שיש ביכלתו לנצל זאת.

ובנוגע למעשה בפועל גופא — הרי אינו דומה דור אחד למשנהו, ואפילו בדור זה עצמו — שנה אחת לחברתה.

ובנוגע לשנים אלו, ישנו ענין מיוחד שבנוגע אליו יש לקבל החלטה תקיפה לפעול בזה במעשה בפועל, ובשמחה ובטוב לבב — כפי שיתבאר לקמן.

ה. וכאשר מקבלים החלטה מפורטת בתוקף המתאים, הרי זה בודאי יומשך בפועל, וכמ"ש²⁹ "וילכו ויעשו בני ישראל", כפי שמביא רש"י ממכילתא: "וכי כבר עשו? . . אלא מכיון שקבלו עליהם, מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו".

(28) עקב יא, יב.

(29) בא יב, כח.

(25) מגילה יג, רע"א.

(26) ראה שבת עז, ב.

(27) ס"ד.

ובפרט כשקבלת ההחלטה היא "ברוב עם"³⁰, באופן ד"כולנו כאחד" — אזי יש ברכה מיוחדת מלמעלה, כהלשון³¹: "ברכנו אבינו כולנו כאחד", היינו, שהסיבה לכך שמבקשים ודורשים ופועלים את הענין ד"ברכנו אבינו" היא — בגלל ש"כולנו כאחד" רוצים אותו הדבר. ובאופן כזה נמשך הדבר למטה מעשרה טפחים, וכאמור — בשמחה ובטוב לבב, במשך כל השנה.

ועד שניכר גם בעיני בשר שזוהי התוועדות חדשה, החלטה חדשה ושנה חדשה,

ועי"ז זוכים בקרוב ל"שיר חדש" שלא הי' מעולם, כמובא בתוספות במסכת פסחים³² (ממכילתא³³): "כל השירות (החל משירות משה וכל השירות שלאח"ז) לשון נקבה, חוץ משירה דלעתיד דלשון זכר", כמ"ש³⁴ "שירו להוי' שיר חדש", כיון שקשורה עם "גאולה שאין אחרי' גלות" — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד³⁵ "הקיצו ורננו שוכני עפר", והוא בתוכם, בתחיית המתים, ובקרוב ממש.

* * *

ו. דובר לעיל אודות כללות העבודה בהפצת היהדות, שיכולה להיות באופנים שונים ובדברים שונים — שבכל דור, בכל שנה ובכל תקופה ישנו תפקיד מיוחד שבו צריכה להיות עיקר ההתעסקות.

וכיון שנתמעטו הלבבות, ואין זה מצב של מנוחה וריכוז כפי שהי' בעבר שיוכלו לבד להתבונן ולהגיע למסקנא במה מתבטא התפקיד המיוחד של תקופה זו — מתחשב הקב"ה במצב הדורות, ש"אכשור דרא" בתמי³⁶, ונותן כמה סימנים ברורים כדי שיהי' ניכר בוודאות, ללא ספיקות, במה מתבטא התפקיד המיוחד של תקופה מיוחדת זו.

זאת ועוד:

כיון שזהו תפקיד מיוחד שיש לו חשיבות גדולה והכרח גדול — הרי מובן שלא רוצים לסמוך על כך שכנראה יתפסו כולם בשכלם מהו התפקיד, ולא נורא אם יהי' מיעוט שלא יתפסו, אלא בגלל חשיבותו של

(33) בשלח טו, א.

(34) ישעי' מב, יו"ד. ועוד.

(35) שם כו, יט.

(36) יבמות לט, ב ובפרש"י. וש"נ.

(30) משלי יד, כח.

(31) ברכת "שים שלום" בתפלת העמידה.

וראה תניא פל"ב.

(32) קטז, ב (ד"ה ה"ג ונאמר).

התפקיד המיוחד, באים הסימנים באופן ברור כל כך שלא יהי ספק לאף אחד במה מתבטא התפקיד המיוחד בתקופה זו.

ובכן: אחד הסימנים הכי ברורים באופן שאין צורך לחשוב ולהתבונן במה צריכה להתבטא השליחות שלו בהתעסקות ויגיעה בהפצת טוב וקדושה ויהדות — כשבאים אליו ודופקים על הדלת, ודורשים ממנו לעשות זאת, ולא רק פעם אחת, אלא כמה פעמים, ובאופן לבבי וכו', שאז ברור הדבר ללא כל ספק שזהו התפקיד שלו.

וע"ד שמצינו בנוגע לצדקה בכלל — שיש בזה כמה דרגות³⁷, ולכן, כשיש לו כספי צדקה צריך לחשוב לאיזה ענין של צדקה ליתן זאת — שכאשר בא עני לביתו ודופק בדלת ואומר שיש לו צורך בזה בשביל חיי נפשו, אזי אין שאלה וספק בדבר שישנו החיוב ד"לא תקפוץ את ירך"³⁸, וצריך ליתן מה שהעני מבקש ממנו³⁹.

ז. ובכן, מצב זה רואים בפרט בתקופתנו — בענין החינוך⁴⁰:

בזמנים שעברו היו יכולים לחשוב מה לעשות עם כספי ציבור — אם לנצלם עבור רפואת חולים, לבנות בית-רפואה ("א שפיטאָל"), או לבנות בית-הכנסת ובית-מדרש נאה וכו"ב, או ליתנם עבור חינוך, והיו בזה כמה שיטות.

אבל בזמנינו זה, בשנים האחרונות ובחדשים האחרונים, יצא הדבר מגדר כל הספיקות — כיון שאלו שזקוקים לחינוך, הנוער, אינם ממתנינים עד שיבואו אליהם ויסבירו להם שהגיע הזמן לחנך אותם וללמד אותם דבר שאינם יודעים עדיין, אלא הם באים בעצמם ומרעישים ("מאָכּן אַ גאַנצן טומל"): מדוע לא מתעסקים עם החינוך שלהם?! ...

אך כיון שהם עומדים עדיין קודם החינוך, לפני שלימדו אותם כללות הדבר, או עכ"פ ללא כל הפרטים — לא יכולה דרישתם להיות באופן ברור, שיאמרו שרצונם שיחנכו אותם ב"אל-ף-בית" של יהדות, ומה"אל-ף-בי"ת יסיפו להתעלות עד שיגיעו לתכלית השלימות, ולכן דרישתם היא בבחינת "ניבא ולא ידע מה ניבא", "ביקש ולא ידע מה ביקש": הם רק עומדים ודופקים על כל הדלתות, וזועקים שיש להם חיים ריקים, ודורשים בכל לשון של בקשה והפצרה שיעניקו להם תוכן בחיים. הם לא אומרים בפירוש שכוונתם ליהדות — שהרי לא קיבלו

(37) ראה רמב"ם ה' מתנות עניים פ"י.

(39) ראה גם לקמן סכ"ט.

(40) ראה גם תו"מ חנ"ח ס"ע 340 ואילך.

טורש"ע יו"ד סרמ"ט.

(38) פ' ראה טו, ז.

חינוך שיעמיד אותם על דרך הישר והטוב לידע זאת; הם רק יודעים בנוגע לכל מה שהי' עד עתה, שנשאר חלל ריק!

הקב"ה נתן לו נשמה וגוף, ונתן לו ימים וכשרונות — אבל הוא לא יודע כיצד לנצל אותם. כל מה שהראו לו עד עתה — לא "לקח" אותו; הוא עשה ענינים מסויימים באופן של "מצות אנשים מלומדה"⁴¹, מצד ההרגל, כיון שכך אמר לו אביו, כך אמרה המשפחה או החברה וכו', אבל הוא נשאר ריק מכל תוכן, ואין לו תוכן בחיים.

וכך מסתובבים ותועים, דופקים על כל הדלתות ומנסים בכל מיני דרכים, ונשארת הריקנות כמו מקודם; ולכל היותר ניתוסף עוד ענין של מרירות — כיון שניסה עוד ענין, והקדיש עבורו כמה זמן, מרץ והשתדלות כו', ואעפ"כ נשאר ריק כמו קודם.

וכיון שכן, הרי כל אלו שיודעים מהי יהדות — צריכים לקרב את הנוער ליהדות.

ח. ובהקדמה:

כדי לדעת מהי יהדות — לא צריך להיות דתי, מאמין או אפילו בעל-שכל; די רק לשאול ולבחון כיצד יתכן שהעם היהודי נשאר קיים למרות כל הקשיים, רדיפות וגזירות שעברו עליו במשך שלש וחצי אלפי שנה⁴², ואילו העמים שעשו את הגזירות והרדיפות — החל ממצרים, כפי שקראנו היום בתורה ובהפטרה, וכן כל המלכיות שלאח"ז, אשור, בבל, יון ואדום וכו', ש"נקראו ע"ש מצרים ע"ש שהם מצירות לישראל"⁴³, ע"י הגזירות וכו', ועד לגזירה הכי קשה, שבלבלו ומנעו מיהודי מלידע אודות יהדות ולחיות כמו יהודי — לא נשאר מהם שריד ופליט, ורק יהודים, שהיו תמיד "המעט מכל העמים"⁴⁴, נשארו בקיומם⁴⁵.

וכיון שכן, הרי בהכרח לומר שהסיבה לכך קשורה עם ענין שמוצאים אותו בכל אלפי השנים מאז שבנ"י נעשו לעם.

ולכן⁴⁶:

אי אפשר לומר שזהו ענין הלשון והשפה — שהרי אפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים היו כבר יהודים שדיברו שפות אחרות (כמסופר

44) ואתחנן ז, ז.

45) ראה גם תו"מ חס"ט ס"ע 78 ואילך.

וש"נ.

46) ראה גם תו"מ חנ"ט ס"ע 386 ואילך.

וש"נ.

41) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג),

ב). ובכ"מ.

42) ראה גם תו"מ ח"ע ע' 268. וש"נ.

לשלימות הענין — ראה שיחת ש"פ בשלח

ס"ט ואילך (לקמן ע' 147 ואילך).

43) ב"ר פט"ז, ד.

בתנ"ך⁴⁷), אפילו בזמן בית ראשון, ועאכו"כ בזמן בית שני ובגלות בבל שבינתיים, ועאכו"כ לאחר ש"בני שבט" נפוצו בכל הארצות, שדיברו בחיי היום-יום לפי לשון המדינה — שבעים לשונות; ואעפ"כ נשאר אותו העם היהודי כפי שהי' במתן-תורה, גם לאח"ז, בזמן בית ראשון ובית שני, ולאחרי שנפוצו בכל הארצות.

ועד"ז אי אפשר לומר שזהו הענין שנקרא עתה "תרבות" ("קולטור") או מנהגים וכו' — שהרי הי' בזה חילוק ושינוי מן הקצה אל הקצה במשך אותם אלפי שנים.

הענין היחידי שלא השתנה אלא נשאר באותו אופן במשך כל אלפי השנים — הרי זה ענין התורה, כאמור לעיל ש"התורה הזו לא תהי' מוחלפת", התורה שניתנה במעמד הר סיני לפני יותר משלש וחצי אלפי שנה⁴², שבה נאמר (מיד בעשה"ד) "זכור (או שמור) את יום השבת"⁴⁸, ועד"ז שאר הציוויים שבתורה, ועד לאכילת כשרות (כמ"ש בפרשה שלאח"ז⁴⁹), והנחת תפילין — כפי שקראנו בפרשת השבוע⁵⁰: "והי' לך לאות על ירך גו' ולטטפות בין עיניך" — בענין זה לא הי' שום חילוק.

— ביאור ופירוש התורה, נאמר בכל מדינה לפי לשונה, אבל השינוי הוא רק בנוגע ללשון, ואילו בנוגע לתוכן הדברים, נאמר בכל הלשונות הענין ד"שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד"⁵¹, "אנכי הוי' אלקיך" ו"לא יהי' לך אלהים אחרים"⁵², יחד עם כל עשרת הדברות, שכוללים כל תרי"ג מצוות (כפי שמביא רש"י בפירושו על התורה⁵³ בשם אזהרות ר' סעדי" גאון, שמזה מובן שגם ילד בן חמש יכול להבין שעשה"ד כוללים כל תרי"ג מצוות).

ובענין זה אין שום חילוק: התפילין שהניח משה רבינו מיד לאחר מ"ת (או גם לפני מ"ת, כהדעות בזה⁵⁴) — הם אותם התפילין שהניחו אח"כ בזמן שביהמ"ק הראשון הי' קיים, בזמן שביהמ"ק השני הי' קיים, ולאחרי שנפוצו בין שבעים אומות העולם, ואותם תפילין מניחים עד היום הזה.

ועד"ז הציווי "שמור את יום השבת לקדשו" — שאצל בני נשאר יום השביעי ליום השבת ללא שום שינויים. ישנם אלו ששינו זאת ליום

(52) יתרו שם, ב"ג.

(53) משפטים כד, יב.

(54) ראה בהנסמן בתו"ש במילואים לפ'

בא ס"מ (ע' רמט ואילך), לפ' תשא ס"א (ע'

קסט ואילך).

(47) נחמ"י יג, כד.

(48) יתרו כ, ח (ואתחנן ה, יב).

(49) משפטים כג, יט.

(50) בא יג, ט"ז.

(51) ואתחנן ו, ד.

ראשון או ליום ששי, כמו הנוצרים והמוסלמים; אבל אצל בני" לא נשתנה הדבר מאז ששמעו הציווי "שמור את יום השבת לקדשו" עד לימינו אלו. ועד"ז בשאר הציוויים שבעשה"ד, ובכל תרי"ג מצוות, כמבואר לעיל.

ואע"פ שלכאורה יש שינוי שבזמן שביהמ"ק הי' קיים הקריבו קרבנות, משא"כ בזמן הגלות — הרי בנוגע למצוה של הקרבת קרבנות נאמר לכתחילה שמצוה זו היא רק בזמן שישנו המשכן או המקדש;

כשם שבנוגע לציווי "שמור את יום השבת לקדשו" נאמר שהזהירות מעשיית מלאכות היא רק ביום השביעי, ולא בששת ימי החול, כמו"כ נאמר בנוגע למצוות התלויות בביהמ"ק, שקיומם הוא רק כשביהמ"ק קיים. ועד"ז בשאר הענינים שהתורה עצמה הוסיפה שקיום מצוה זו הוא בזמן מסויים ובמקום מסויים ובתנאים מסויימים;

אבל כשאין תנאים מסויימים, במצוה שאינה תלויה לא בזמן ולא במקום, מצוה שאין הזמן גרמא ולא המקום גרמא — אין בזה שום שינויים.

ועד"ז שבקרבנות עצמם לא הי' חילוק בין המשכן למקדש ראשון ומקדש שני, מלבד החילוקים שנימינו בגמרא במסכת זבחים⁵⁵ ובשאר המקומות שבהם מדובר אודות החילוקים שבין המשכן למקדש ראשון ומקדש שני.

וכאמור, אין זה ענין שקשור עם אמונה; יש צורך רק בשכל הישר (ולא להיות משוחד להצדיק את עצמו ולהיות פורק-עול ח"ו, שלא לעשות את רצונו של הקב"ה), לרצות לראות את המצב כמו שהוא.

ונמצא, שאצלנו העבודה קלה יותר מכמו שהיתה בשעת מתן תורה — כיון שאז הי' צורך באמונה, שכאשר ילכו בדרך התורה, אזי יעמדו בכל הקשיים; אבל עכשיו אין צורך בענין של אמונה, לסמוך על סיפור של מישהו — שהרי בידו הברירה לעיין בעצמו בדברי ימי בני ישראל, ולראות ש"אלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה גו' איש וביתו באו"⁵⁶, ולאחרי כן "יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים"⁵⁷ (כמסופר בפרשה שקראנו ביום הש"ק), ואף אחד לא נשאר במצרים; ועד"ז בדורות שלאח"ז, כפי שנרשם הן אצל יהודים והן אצל אינם יהודים, שהעם היהודי שמר על קיום תרי"ג מצוות ועי"ז נשאר בקיומו עד שנת תשל"ג,

(57) בא יב, מא.

(55) סא, ב. וש"נ.

(56) ר"פ שמות.

ולאחרי זה, עד ביאת משיח צדקנו, וגם לאחרי זה, כיון ש"התורה הזו לא תהי' מוחלפת".

ט. אך עדיין יכולים לשאול: הרי ישנם גם יהודים שמאיזה טעם שיהי' אינם אוחזים בכך?!

ובכן, גם זה לא חידוש:

מיד לאחרי מתן תורה היו יהודים שאמרו "ניתנה ראש ונשובה מצרימה"⁵⁸, להתנהג כמו המצריים, ועד — יהודים שעשו בפועל עגל הזהב (לא יעלה ולא יבוא, ולא יזיק זכרון זה לאף אחד).

וכאשר מסתכלים לראות מה נעשה מיהודים אלו לאחרי זמן קצר — הרי זה אחד מן השנים: או ששבו בתשובה וחזרו להיות יהודים שומרי תורה ומצוה, או שנאבדו לגמרי ולא נשאר מהם שריד ופליט בעם ישראל⁴⁶.

וזהי גם הוראה, שכאשר מאיזו סיבה שתהי' חסר אצל יהודי בקיום התומ"צ, אין זה מצב שמאפשר לו ח"ו לעזוב את היהדות, אלא כפי שרואים שמיד לאחרי מ"ת היו כבר כאלו שהלכו הצדה כו', אבל לאח"ז עשו תשובה ושבו לעם ישראל ונשאר עמו עד היום הזה — שהרי ישנו דין בהלכה שציבור הוא דבר תמידי, ובלשון הגמרא⁵⁹: "אין הציבור מתים"; אותו ציבור שהי' בזמן משה רבינו — ישנו גם עתה.

ולכן, אם נכשל פעם (ואפילו בסמיכות זמן) — יכול גם לשוב בתשובה, וכדברי הרמב"ם⁶⁰ שע"י התשובה נעשה "אהוב ונחמד .. לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה .. מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו", "צועק ונענה מיד, שנאמר⁶¹ והי' טרם יקראו ואני אענה"⁶² (לא כמו צדיק, שצריך להתפלל תחילה, ולאח"ז ממלאים בקשתו).

י. ולכן:

כשרואים בזמננו שהנוער באים ודופקים בכל הדלתות, ואומרים שיש להם חיים ריקים, ולכן מבקשים ודורשים שיעניקו להם תוכן בחיים — הנה כל איש ישר הולך, כל מי שרוצה למצוא את האמת, ולהתנהג לפי מה שגילה, ברור הדבר שהתוכן בחיים צ"ל באותו אופן שחיו

(60) הלי' תשובה פ"ז ה"ד.

(61) ישעי' סה, כד.

(62) שם ה"ז.

(58) שלח יד, ד.

(59) הוריות ו, א. וראה לקו"ש חל"ג ע'

129. וש"נ.

יהודים, בתור עם ובתור יחידים, במשך יותר משלש וחצי אלפי שנים מאז מתן-תורה⁶² — יהדות, תורה ומצוות, שהם "חיינו ואורך ימינו"⁶³, ובפרט מה שניתוסף בזה גופא בתקופה הכי אחרונה, כפי שיתבאר לקמן. וכך נותנים לנוער את התוכן האמיתי בחיים, באופן שהם יהיו מאושרים, ובדרך ממילא יהיו מאושרים גם הוריהם וזקניהם וקרוביהם, ועאכו"כ אלו שיעמידו אותם על הדרך הנכונה.

יא. וכל זה מודגש במיוחד כשמתאספים יחד בקשר ליום הילולא של יהודי שמסר נפשו להפיץ יהדות בכל זמן ובכל מקום, ובאופן שלמרות היותו במדינה כזו שהיו נגדו מאה ושמונים מליון אנשים⁶⁴, לא התיירא ולא התחשב בכך, וחיפש ילד או ילדה לספר להם שהם בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולאה, ולכן צריכים ללמוד ולהתנהג כפי שהתנהגו זקני זקניהם.

אלא שבעל ההילולא הי' בכחו לילך לפינה רחוקה, ולמצוא שם את הילד היהודי והילדה היהודי'; ואילו עלינו הקילו את העבודה — שילדי ישראל באים מעצמם לכל אחד ודופקים על כל הדלתות ואומרים שיש להם חיים ריקים, ומבקשים שיתנו להם תוכן בחיים — הרי זו לא רק מצוה, אלא חוב קדוש, ובלשונו של בעל ההילולא: עד כדי מסירת-נפש, לתת להם תוכן אמיתי בחייהם, עי"ז שילמדו אותם דרך התורה והמצוה — לימוד בפשטות, ויתירה מזה — להראות להם דוגמא חי' מחייו האישיים, כפי שרואים בפועל שבאופן כזה היא ההשפעה הגדולה ביותר.

ולכן: מבלי הבט על אופן הנהגתו עד להתוועדות, שזהו "פרק" ו"חשבון" בפני עצמו — הנה מכאן ולהבא נעשה מפיץ של יהדות, תורה ומצוות, בכל זמן ובכל מקום, עי"ז שמראה דוגמא חי' מחייו, שמתעסק בהחזקת מוסדות חינוך שמלמדים ומחנכים ומגדלים בדרך התורה והמצוה, ולא נותן מנוח לכל אלו שיש להם כסף או אפשרויות לפעול בזה, שלא ינוחו, ויעשו ככל הדרוש וככל האפשרי, ויותר מזה, בהפצת היהדות בכלל, ובפרט בנוגע לדור הצעיר שדורשים תוכן בחיים.

וכאמור לעיל (ס"ד) — יש לעשות זאת בשמחה ובטוב לבב, דכיון ששמחה פורץ גדר⁶⁵, פועלת השמחה שהעבודה תהי' קלה יותר, כיון

63) נוסח תפלת ערבית. ע"פ לשון הכתוב. ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רגב ואילך. — ס"פ נציבים.

65) ועוד.

64) ראה גם תר"מ ח"נ ע' 178.

שמתבטלים כל הגדרים וההגבלות, ובודאי יעזור הקב"ה שתהי' העבודה בהצלחה רבה.

וכך ממלאים את השליחות להעמיד על דרך הישר כו"כ מהנוער היהודי, להשיב אותם אל הענין שהוא ה"עצם" שלהם, ו"בנערינו .. בבנינו ובבנותינו"⁶⁶, יחד עם "זקנינו", הולכים לקבל פני משיח צדקנו, ובקרוב ממש.

* * *

יב. כאשר מדברים אודות חינוך הנוער — יש כאלו שהדברים אינם פועלים עליהם ("זיי דערנעמט דאָס ניט"), כיון שרגילים בכך, באמרם, שבכל דור ודור הי' חילוק בין אבות ובנים, בין "נערינו" ו"זקנינו", וא"כ מה החידוש בכך שהנוער מתקומם ומורד וכיו"ב — בסופו של דבר הם ירגעו, ויחזור להיות "עולם כמנהגו נוהג", ועד להפירוש ד"עולם" מלשון העלם⁶⁷ (והסתר), והיינו, שאין מה להרעיש אודות ההעלם וההסתר שהי' אתמול שצריך לבטלו כו', אלא יכול להיות "כמנהגו נוהג", כיון שנמשך כבר ריבוי שנים וריבוי דורות.

וגם כאשר מסבירים לו שאף פעם לא היתה כזו שעת הכושר, שהנוער לא רק מורד, אלא "נערים פני זקנים ילבינו" ו"בת קמה באמה כלה בחמותה" (כמבואר בסוף מסכתא סוטה בנוגע לסימנים של עקבתא דמשיחא)⁶⁸, שמביישים את ההורים והזקנים וטוענים נגדם: למה לא הענקתם לנו תוכן בחיים — אין זה פועל עליו, באמרנו, מהיכי תיתי, זהו רק "קנקן חדש", סוג חדש של טענה, אבל טענה זו נובעת מאותה סיבה — שטבע הנוער שיש לו יותר אנרגי', ולכן צריך להתקומם ולמרוד, ולא נורא ("ס'איז ניט אַזוי גוואַלדיק").

וכאשר מראים לו שבמספר השנים האחרונות נאבדו רח"ל רבים מהנוער היהודי — שאפילו "נפש אחת מישראל" היא "עולם מלא"⁶⁹, ועאכו"כ כשמדובר לא רק אודות נפש אחת, אלא אודות עשירות ומאות ואלפים — צריך ליכנס עמו בשקלא-וטריא וויכוח, ואח"כ אומר שאין לו פנאי; הוא אדם גדול, עסקן ציבורי ומנהיג, וצריך לילך ולהנהיג את כל הדור, המלוכה כולה והעולם כולו, ואין לו פנאי להתווכח ולהתפלפל בענינים שנחשבים אצלו ל"קטנוניים"!

66) בא יו"ד, ט.

67) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

68) ראה גם תו"מ חס"ט ריש ע' 44.

69) ו"ש"נ.

69) ב"ב יא, א. וש"נ.

יג. אבל יש נקודה שני', שגם בה מודגשת מסירת נפשו של בעל ההילולא, וגם היא באה לידי ביטוי במלוא הרעש ("מיט אַ גוואַלדיקן שטורעם") דוקא במספר השנים האחרונות:

כשם שבעל ההילולא עסק בלהט בהפצת היהדות בכלל, ובמיוחד ע"י עניני חינוך, לייסד מוסדות חינוך, ולשלוח מלמדים או מלמדות וכיו"ב, להביא "דבר ה'" זו התורה ומצוותי', ענין היהדות, בכל מקום שאפשר להגיע אליו, אם רק שמע שנמצא שם יהודי, ילד או זקן או בגיל העמידה וכו' — כך עסק בלהט גם בענינם של יהודי רוסיא.

בכל משך ימי חייו, אפילו⁷¹ לאחר שנסע כבר מעבר לגבול, היתה משאת חייו... עד לאופן של מסירת-נפש... לסייע להם, הן לאלו שנשארו שם, ועאכו"כ לאלו שיצאו משם, בענינים של גשמיות, ועאכו"כ בענינים של רוחניות — שהרי אצל בני" ישנו הענין דהגברת הצורה על החומר והרוחניות על הגשמיות, כך, שכאשר מעמידים את הרוחניות שלו, אזי בדרך ממילא נעשית גם הגשמיות בסדר.

— לפעמים הגישה היא שצריך להתחיל מהגשמיות, ע"ד המסופר⁷² אודות הבעש"ט, שקודם התגלותו, שאז הפיץ תורה בגלוי, התעסק כבר לשלוח שלוחים לעזור לבני" בפרנסתם (והתעסקות זו היתה בקנה מדה גדול, וגם עורר כו"כ לעסוק בזה), ועי"ז שהעמיד אותם בגשמיות, העמידו את עצמם ברוחניות. וענין זה תלוי בתקופה, במקום וזמן וכו'; אבל בכללות, הסדר אצל בני" הוא באופן של הגברת הרוח על הגשם והצורה על החומר, כך, שע"י הסיוע ברוחניות, נעשית בדרך ממילא העמידה גם בגשמיות.

יד. ובענין זה ניתוסף בימינו אלו דבר שאף אחד לא שיער:

יהודים אלו שבמשך יותר מיובל שנים היו מסוגרים מאחורי מחיצה מבלי יכולת לצאת, "אין יוצא ואין בא"⁷² — נפתח השער והתחילו לצאת משם, ובאופן דמוסיף והולך.

וכאשר שואלים אותם מהי סיבת יציאתם משם — אין זה בגלל שמחפשים גשמיות, שפה או תרבות כו', ככל הענינים שנזכרו לעיל (ס"ח), שאינם שייכים לסוד קיומם של בני" הן בתור עם והן בתור יחידים; הם חיפשו רק דבר אחד — יהדות!...

71 ראה "התמים" ח"ב ע' מד. וראה גם תר"מ חס"ד ע' 394. וש"נ.

72 יהושע ו, א.

70 כ"ק אדמור"ר שליט"א דיבר בהתרגשות גדולה ובקול חנוק מבכי (הנזו"ל).

חלק מהם — יודעים שזוהי משאת נפשם ;

וגם אלו שאינם יודעים מהי יהדות, כיון שלא ראו זאת במשך יותר מיובל שנים [שנקרא עולם, כדאיתא במכילתא על הפסוק⁷³ "ועבדו לעולם"],

— וע"ד האמור לעיל (ס"ז) בנוגע לנוער שאינם יכולים לומר בפירוש שהם מחפשים יהדות, בגלל שלא קיבלו חינוך המתאים, עד"ז בנוגע להיוצאים מהמיצר ושבי' לחירות (בערך המיצר ושבי' שם), שלא היתה להם אפשרות (לאחרי כל הרצון הטוב, אפילו ע"י מסירת-נפש) להוודע מהי יהדות אמיתית —

הנה גם הם יודעים, שהחיים שהיו להם עד עתה הם רק חיים בחיצוניות, והי' חסר העיקר בחייהם ובמציאותם.

החיים שהיו להם עד עתה יכולים להיות טוב עבור שבעים האומות שנשארו שם, ואולי גם עבורם אין זה טוב... אבל עכ"פ בנוגע ליעקב, "הן עם לבדד ישכון"⁷⁴, כפי שבנ"י היו תמיד עם בפני עצמו, בעל הנהגה וסוד-קיום בפני עצמם — הנה כל זמן שאין יהדות, חסר העיקר בחייהם ובמציאותם.

וכיון שכן, לא היתה אצלם נתינת-מקום לחשבונות על מה מוותרים ומה משאירים שם כו' — כיון שהי' ברור להם שחייבים להגיע למקום שבו יוכלו להתהלך בחופשיות ולחפש יהדות, ובאופן שתבוא אצלם בחיים בפועל, למטה מעשרה טפחים, ובמעשה הוא העיקר.

אמנם, לאחרי שיצאו משם, שנתבטלו המיצרים וההגבלות והגזירות כו' — עומדים הם וממתינים בהשתוממות גדולה: חושבים אודות הגשמיות שלהם (אם כי לא במדה הדרושה), אבל בנוגע לרוחניות שלהם — אין פוצה פה ומצפצף!...

כל מה שעושים עבורם, אינו בערך לגבי הענין שבשבילו יצאו משם — לא כל הענינים החיצוניים, אלא רק העובדה שלפתע הרגישו שחסרה אצלם עצם מציאותם, שאין להם אפשרות לבטאותה בגלוי; ובצאתם לחפשי מכל אותם גזירות, מדידות והגבלות, אין מי שיעזור ויראה להם שזהו האל"ף וזהו הבי"ת של יהדות, ויעשה זאת מתוך

"עולמו של לוי חמישים שנה".
74) בלק כג, ט.

73) משפטים כא, ו. וראה ירושלמי ברכות פ"ד ה"א (עה"פ (שמואל-א, א, כב) "וישב שם עד עולם" שנאמר גבי שמואל):

הרגשה ש"מים יוצרו ולו אחד בהם" (כנ"ל ס"א), שכל רגע שמפסידים הוא בבחי' עיוות שלא יוכל לתיקון!

הם ממתינים שתהי' מהפיכה ביחס הציבור והיחיד, כשיראו שהנה יצאו משם רבים מבנ"י, כן ירבו, ועומדים ומבקשים שיתנו להם את הדבר שבגללו השאירו שם את הכל... ויצאו משם למקום שבו יצטרכו לבנות את חייהם מהתחלה, מאל"ף-בי"ת, מבלי לדעת מה יהי', וכל זה בגלל שהכריע אצלם הצמאון... ליהדות, ורצונם שיסבירו להם ויתנו להם את האפשריות להיות חדורים ביהדות, תורה ומצוותי'.

ואעפ"כ, מתעסקים בכל הענינים שבעולם בכלל, וגם בכמה ענינים בנוגע אליהם, שהם אמנם ענינים חשובים ונחוצים, אבל עדיין אין זה הדבר שבגללו יצאו משם!

הם הרסו את כל הבנין הממוסד של סדר החיים שהי' להם שם, כדי לצאת למקום שבו יוכלו להתנהג כרצונם, ללא מונע ומעכב; אבל הם צריכים מישהו שיראה להם את האל"ף ואת הבי"ת, כיון שלא היתה להם... אפשרות ללכת ל"חדר" של יהדות... ולידע מהי יהדות, וכיצד חיים זאת בפועל, בחיי היום-יום, בה"מעשה הוא העיקר"³, ותמורת זה, נותנים להם ענינים של מה-בכך, שהיו להם שם באופן טוב וקל יותר, ללא קשיים, ולא נותנים להם מה שנדרש להם בגלל ש"נפשם"⁵ בהם תתעטף...

וגם כאן אירע רח"ל מה שאירע עם הנוער — שמצד זה שהתעסקו מסביבם בדברים ריקים, או אפילו דברים חשובים, אבל לא מה שהם חיפשו, יש כבר כו"כ שנאבדו מיהדות, בגלל האכזבה והמרירות על שלא מצאו את הדבר שחיפשו, ובשבילו עזבו את כל מה שהי' להם שם, אלא שכאמור, בגלל שלא הי' להם "חדר" של יהדות, אינם יכולים להראות באצבע ולומר: זה מה שאנו רוצים!

והרי בענין זה לא שייך הטעם האמור בנוגע לנוער, שההתקוממות והמרירה היא דבר הרגיל, כך, שאין מה להתפעל מזה, ויכולים להמשיך את סדר חיי היום-יום כרגיל, ובלשון המדינה: "ביזנעס עז יוזשועל", זה משחק "גאָלף", זה קורא עיתון, וזה הולך ל"משרד", והעולה על כולנה — הוא מתעסק בהנהגת העולם כולו, להיותו גדול יותר מדי בשביל להתעסק עם "קטנות", כמו לסייע בחינוך, ולסייע להעמיד על הרגלים הרוחניים עשרות אלפי יהודים שיצאו משם.

טו. ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יעסקו בזה — ע"פ הוראות בעל ההילולא — עד כדי מסירת-נפש,

ולא מס"נ מתוך כבי'... מדוע צריך למסור נפשו... אלא אדרבה — מתוך שמחה וטוב לבב... בגלל שהקב"ה הזמין לו שעת הכושר שלא היתה מעולם: בתור יחיד יכול לפעול דבר גדול — להציל ולהחיות עשרות אלפי יהודים מבוגרים שמבקשים שיצילו אותם, ולעזור להם לעמוד על רגליהם הרוחניים, באופן שמכאן ולהבא עכ"פ ילכו בדרך החיים, ש"היא חיינו ואורך ימינו"⁶³, ומצד זה עליו להיות בשמחה ובטוב לבב, שהקב"ה נתן לו את האפשרות להיות השליח שלו לעסוק בענין זה.

וברור הדבר, שעיי"ז הנה גם אלו שלפי שעה נאבדו בהגשמיות או בדרכים עקלקלות ברוחניות, שהסירו אותם רח"ל מהדרך שבשבילה יצאו משם — ישובו גם הם וימצאו את דרכם בחיים, דרך המלך, מלכו של עולם, כך, שיעמידו את כל אחד מהם להיות "צבאות ה'", שזהו רצונם האמיתי.

טז. ובענין זה צריכה להיות החלטת כל אחד ואחת — כיון שהנשים יכולות לפעול בענין זה עוד יותר מאשר האנשים⁷⁶:

העמדת הבית בכל מקום היא ע"י האשה, "עקרת הבית"⁷⁷. ועאכו"כ כשבאים למקום חדש, לאחר שהרסו את כל סדר החיים שניהלו יותר מיובל שנים, וצריכים להתחיל לבנות הן עניני פרנסה הן עניני חיים — הנה בעניני פרנסה עוסק בעיקר הבעל, ואילו באשה תלוי הנהגת הבית;

וגם בנוגע להנהגת הבעל — מסבירה האשה, שאע"פ שבהיותם מעבר השני של המחיצה לא היתה ברירה והוכרחו להסתפק בנוגע ליהדות באופן שאפילו עם מסירת-נפש לא היו יכולים להגיע למעלה יותר, הנה כשנמצאים עתה במעמד ומצב שהסירו את הגזירות וההגבלות, ביכלתה להעמיד את הבית באופן שיהי' בית יהודי בכל הפרטים.

וכאשר עקרת הבית מחליטה כך — נעשה כן בפועל, וכאמור לעיל (סי"ג), ע"י הרוחניות נמשכת ברכת ה' גם בגשמיות.

יז. ועוד זאת, שענין זה ישפיע מיד גם על אלו שנמצאים עדיין שם:

76) ראה גם תו"מ חס"ח ס"ע 352. וש"נ. 77) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא. ע' תתנח ואילך.

עכשיו אין מחיצה המפסקת, כך, שכל ענין שנעשה בפניה אחת, יודעים אודותיו בכל קצוי תבל.

ובכן: יש יהודים שנמצאים לפי שעה בצד השני של המחיצה, והם שואלים ומבררים מה נעשה עם קרוביהם וידידיהם ומכריהם שיצאו משם, האם אכן מצאו מה שחיפשו — "הם חיינו ואורך ימינו", האם עזרו להם בכך, והאם הם הולכים "מחיל אל חיל"⁷⁸ בחינוך עצמם ובחינוך הבנים והבנות.

וכיון שכן, צריך להזהר שלא יהי' מקום לומר: מהי טענתכם שאתם מחפשים יהדות — הנה פלוני בן פלוני שיצא לחירות, ונעשה פחות דתי, רח"ל, מכמו שהי' במוסקבה, לנינגרד, אודסה או קיוב!... ולאידך גיסא:

כאשר תגיע ידיעה למוסקבה או ללנינגרד או לפינה נדחת בגרוזיא ובוכרה, שפלוני בן פלוני, חבר טוב ומכיר שלו, יצא מן המיצר והשבי', ומיד נעשה אצלו בית יהודי, עם חינוך הבנים והבנות כדבעי ב"חדר" וב"ישיבה", לבנים, בסדר הלימוד שלהם, ולבנות בסדר הלימוד שלהן, ובודאי מתוך שמירת שבת, אכילת כשרות, טהרת המשפחה ושמירת כל המצוות שחייבים בהם — הרי זה יפעל פתיחת הדלת עבור אלו שנמצאים שם, ויחזק את טענתם שגם הם צריכים לצאת משם, ויתבטלו שאר מחיצות וגדרים והגבלות שעדיין נשארו שם.

כשתגיע ידיעה מכל אחד ואחת מאלו ששיחררו משם, שרואים בפועל את התוצאה מזה בחיי יום-יום וב"מעשה הוא העיקר" — הרי זה יוסיף תוקף אצל אלו שעדיין נמצאים שם, שידרשו את היציאה משם בתוקף המתאים, ובודאי יתנו להם היתרי-יציאה לצאת משם,

— כפי שרואים בפועל, שכאשר מבקשים מתוך תקיפות, הרי זה עוזר! "הפגנות", לא עזרו בעבר, ולא עוזרים גם עכשיו⁷⁹; הלואי יתבטל ההיזק שגרמו ההפגנות! מה שכן עזר — הרי זה התוקף של אותם יהודים שביקשו לצאת משם, ולא בגלל שמחפשים שפה או תרבות וכל הענינים שבעולם, אלא כפי שאמרו בפשטות: בתור יהודי, רצוני שתהי' לי אפשרות לחיות כמו יהודי! וזה מה שפעל, כיון שראו שמתכוין לכך באמת, ולא יוכלו להיפטר ממנו —

ואכן יצאו משם — כלשון הכתוב⁶⁶: "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו

79) ראה גם תר"מ חס"ז ע' 257. וש"נ.

78) תהלים פד, ח.

ובבנותינו" — כיון ששם אין חילוק בין "נערינו" ל"זקנינו" בנוגע ליהדות, כיון שלאף אחד מהם לא היתה הזדמנות לקבל חינוך של "חדר", "ישיבה" או בית-ספר דתי לבנות, וגם מסירת-נפש לא היתה מועילה! — לכל היותר היו יכולים לחנך ביחידות, ב"מרתף"... אבל העילוי שניתוסף ע"י "דיבוק חברים" ו"פלפול התלמידים"⁸⁰ וכו', לא הי' שם במציאות.

וזהו גם נתנית כח עבור העולים חדשים שבאו משם, שטוענים, לשכל לראש צריכים להסתדר בפרנסה גשמית, ולאח"ז יוכלו לחשוב אודות ענין הרוחניות, שהרי הנשמה זקוקה לגוף שעל ידו תוכל לפעול בעולם — בידעו שאין זה רק ענינו הפרטי, שהרי מסתכלים עליו הן אלו שנותנים את היתרי היציאה ממדינה ההיא, והן אלו שצריכים להגיש בקשה להיתר יציאה, למרות שיודעים שבגלל זה יפטרו אותם ממישרתם, ויציקו להם, ויצטרכו להשאיר שם את הכל, ולהתחיל לאח"ז חיים חדשים מאל"ף, מן המסד ועד הטפחות.

יח. ויה"ר שיתאחדו כולם יחד עי"ז ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה"⁸¹, ובדרכי נועם ובדרכי שלום,

וכפי שבעל ההילולא הראה את הדרך — שע"י מס"נ מבטלים את חשכת הגלות באופן שלא זקוקים עוד לענין של מס"נ, ויכולים לפעול בדרך הטבע שתהי' דרך המלך, מלכו של עולם, זה הקב"ה — לחיות את חיי היום-יום בדרך התורה והמצוה, ולהכין את עצמו ואת העולם — "לתקן עולם במלכות שד-י"⁸².

ובקרוב ממש פועלים שיהי' סוף הגלות, אתחלתא דגאולה וגאולה בשלימותה, תיכף ומיד, ובלשון הרמב"ם⁸³: "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה. . ומיד הן נגאלין", בשמחה ובטוב לבב, ו"ביד רמה".

* * *

יט. דובר לעיל⁸⁴ שבחיינו של כל אחד מישראל צריך להיות הענין של יציאת מצרים, כמ"ש רבינו הזקן⁸⁵: "בכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים", היינו, שביום זה צריך לצאת מההגבלות של יום זה, ולהעמיד את עצמו למעלה מהגבלות אלו.

(84) בהתוועדות דיום הש"ק ס"ח (לעיל

ע' 69).

(85) תניא רפמ"ז.

(80) אבות פ"ו מ"ו.

(81) בשלה יד, ח.

(82) נוסח התפלה — "וע"כ נקוה לך".

(83) הלי' תשובה פ"ז ה"ה.

וסיפור התורה אודות יצי"מ אצל כל עם ישראל בפעם הראשונה — צריך להשתקף ב"יציאת מצרים" של כל אחד מישראל בחייו היום-יומיים בכל יום בפני עצמו.

וע"ד ש"התורה כללות ופרטות ניתנה"⁸⁶, וכל מצוה כלולה מכל המצוות⁸⁷, ועד שכל תרי"ג מצוות כלולים בעשה"ד (כנ"ל מפירוש רש"י⁸⁸), ויתירה מזה — כמאמר הבעש"ט⁸⁸ שכולם כלולים בדיבור הראשון — "אנכי ה' אלקיך"⁵² [וכדברי רבינו הזקן⁸⁹ ש"שני דברות הראשונים אנכי ולא יהי' לך הם כללות כל התורה כולה, כי דיבור אנכי כולל כל רמ"ח מצוות עשה, ולא יהי' לך כולל כל סס"ה מצוות לא תעשה, ולכן שמענו אנכי ולא יהי' לך לבד מפי הגבורה⁹⁰, מפני שהם כללות התורה כולה], ועד שכלולים בתיבה הראשונה שבדיבור הראשון — "אנכי", ועד להתכללות בראש תיבת "אנכי" — באות אל"ף, שלכן מסרו יהודים נפשם שלימוד אל"ף-בי"ת של ילדי ישראל יתחיל מ"קמץ אל"ף אָ", כיון שזוהי ההכנה שיהי' אצלם ה"קמץ אל"ף אָ" של "אנכי הוי' אלקיך"⁹¹.

וכיון שמצינו ביצי"מ ש"בני ישראל יוצאים ביד רמה" (כנ"ל סי"ח), הרי מובן, שהקב"ה דורש מיהודי, ובמילא נותן לו כח, שיגיעו עם עצמו לצאת מהמצרים וגבולים שלו תהי' בשמחה ובטוב לבב, ו"ביד רמה".

וענין זה בא לידי ביטוי בענין השירה — כפי שרואים שכאשר יצי"מ היתה בשלימותה, בשביעי של פסח (שהרי עד אז הי' תוקף במצרים, ורק אז נתבטל כל הענין דמצרים באופן ש"אחד מהם לא נותר"⁹², ונעשית יצי"מ בשלימותה⁹³), התבטא הדבר בענין השירה — "אז ישיר משה ובני ישראל"³³.

והרי על זה איתא בגמרא במסכת סנהדרין⁹⁴: "שר לא נאמר אלא ישיר", לשון עתיד, בתחיית המתים.

ובינתיים, בשעה שישנו אצל יהודי הענין של יצי"מ בכל יום, הרי זה צ"ל באופן שיוצא "ביד רמה", וכאמור לעיל (סט"ו) שהמס"נ אינה

90	מכות כד, רע"א. וש"נ.	86	ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ.
91	ראה גם תו"מ ח"ע ע' 117 הערה 17.	87	וראה גם תו"מ ח"ע ע' 295. וש"נ.
	וש"נ.	88	ראה תו"מ שם ע' 243. וש"נ.
92	תהלים קו, יא.	89	ראה בן פורת יוסף כג, ד. וראה גם
93	ראה גם תו"מ חס"ח ס"ע 156. וש"נ.	90	תו"מ חס"ב ס"ע 126. וש"נ.
94	צא, ב. מכילתא ופרש"י עה"פ.	91	89) תניא רפ"כ.

באופן שנאנח על כך שצריך למסור נפשו, אלא אדרבה: בשמחה ובטוב לבב, ששמח מזה שיש לו הזדמנות למסור נפשו עבור דבר טוב; ולא די שאומר זאת בדיבור, אלא הדבר צריך להתבטא גם בשירה, שכן, כיצד יודעים שנסתיים הענין דמצרים — כשישנו הענין ד"שיר".

כ. ובפרטיות יותר:

בעל ההילולא מבאר בכמה שיחות⁹⁵, שישנה דרגת הנשמה כפי שהיא כבר מלובשת בשכל, שהוא מדוד ומוגבל, ויכול לבוא לידי ביטוי באותיות ותיבות, שמצדה יש בכחו לכתוב אודות ענין מסויים, לדבר ולצעוק, ולשמוח על זה, אבל עדיין אין זה חודר בו לגמרי, כיון שישנה עיקר הנשמה שלמעלה מהתלבשות בשכל, שלכן אינה יכולה לבוא לידי ביטוי באותיות ותיבות.

וזהו המעלה בענין השירה — שבה מתבטאת כל הנשמה ועיקר הנשמה שאינה יכולה לבוא לידי ביטוי באותיות ותיבות מוגבלים, ולכן אין לה ברירה אחרת, ומוכרחת לבטא את רגשותי ע"י שירה.

[ובזה יש מעלה אפילו לגבי ענין שבא לידי ביטוי (לא באותיות ותיבות, אלא) במעשה, כמו ע"י נשיקה או ריקוד — כי, גם כאשר אצלו הרי זה באופן שלמעלה מהתבטאות באותיות ותיבות, הרי כשיש צורך בהשפעה על הזולת, יתכן שלא תועיל הנשיקה או הריקוד, שהרי יכול להיות שהזולת אינו רואה זאת, כיון שמביט לצד אחר (ומה גם שיש מציאות שמנשק את עצמו, או שמנשק דבר דומם, כפי שמצינו כמה סיפורים בתורה — בזהר ובכ"מ⁹⁶); משא"כ בשירה שנשמעת גם אצל הזולת].

כא. וזהו שאמרו רז"ל⁹⁷ "אין אומרים שירה אלא על היין", "המשמח אלקים ואנשים"⁹⁸:

בנוגע לענין השמחה — רואים שכאשר אדם נמצא בשמחה, אזי מתגלים אצלו ענינים כאלו שמקודם לכן לא ידעו שישנם אצלו, כיון שהיו בהעלם.

וכיון ש"יין" הוא "המשמח .. אנשים" ומגלה אצלם דברים

סע"א. רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"י. זהר ח"א ד, א. ח"ג קסו, ב. קסח, א. וראה גם תר"מ חנ"ה ס"ע 155 ואילך. וש"נ. (97) ברכות לה, א. וש"נ. (98) ס' שופטים ט, יג.

(95) ראה לקו"ד ח"א קב, א [ע' קצה ואילך] ואילך. סה"ש תרצ"ז ע' 221. תש"ב ע' 122. תש"ח ע' 180. תש"ט ע' 299. תר"מ דלקמן הערה 100. וש"נ. (96) ראה — לדוגמא — כתובות קיב, (97) ראה לקו"ד ח"א קב, א [ע' קצה ואילך] ואילך. סה"ש תרצ"ז ע' 221. תש"ב ע' 122. תש"ח ע' 180. תש"ט ע' 299. תר"מ דלקמן הערה 100. וש"נ. (98) ראה — לדוגמא — כתובות קיב,

נעלמים, בהכרח לומר שגם ביין עצמו ישנו ענין זה (שהרי אין בעולם דבר שהוא במקרה) — כי, יין אינו כמו מים שנמצאים בעולם כפי שהם, שהרי יין אינו נמצא בעולם כמו שהוא, אלא ישנם ענבים שבתוכם ישנו יין, אבל היין הוא בהעלם [שלכן דינם של ענבים — בנוגע לברכה וכיו"ב — הוא כמו מאכל, ולא כמו משקה], והיינו, שכל ענין היין הוא שדבר שבהעלם בא לידי גילוי; ולכן כאשר האדם שותה יין, נעשה גם אצלו כן — שהענינים שבהעלם באים לידי גילוי.

ולכן "אין אומרים שירה אלא על היין" — כי, כל זמן שאין יין שעל ידו מתגלה באדם חלק הנשמה שאינו בגלוי בשכלו ודיבורו, שזהו החלק הנסתר של הנשמה, שזהו עיקר הנשמה, אין עדיין ענין השירה (כי אם דיבור מתון); ורק כשישנו ענין היין, שאז מתגלה אצלו ההעלם שבתוכו — הרי זה בא לידי ביטוי בענין השירה.

וזהו מה שמסביר בעל ההילולא, שכל זמן שאדם עומד במעמד ומצב של הגבלה, אינו יכול להגיע לשירה; ומזה מובן, שכאשר ישנו ענין השירה, הרי זה סימן שהאדם יצא מההגבלות שלו.

ועוד זאת:

כשם שהיין יש לו השפעה על האדם לגלות מה שנמצא אצלו בהעלם, כן הוא גם בנוגע לענין השירה — שלאחרי שמתחיל לשיר (בגלל שכבר נתעלה מההגבלות שלו ויצא מ"מצרים"), הנה השירה עצמה מגלה אצלו חלק נוסף בנשמתו שהי' עד אז בהעלם, שגם הוא יבוא לידי גילוי.

כלומר: גם התחלת השירה היא כבר במעמד ומצב נעלה, שהרי אי אפשר להתחיל לשיר כל זמן שאינו נמצא במצב רוח מרומם, למעלה ממעמדו ומצבו הרגיל בימות החולין; ולאחרי כן, הנה השירה עצמה פועלת אצלו עילוי גדול גם לגבי המעמד ומצב שהביא אותו לענין השירה.

כב. ובפרטיות יותר — יש בשירה גופא כמה אופנים:

יש שירה בכלי ויש שירה בפה (כידוע ב' הדעות אם "עיקר שירה בפה" או "עיקר שירה בכלי"⁹⁹), והיינו, שגם בשירה בכלי בא ההעלם לידי גילוי, אבל רק באופן של מדידה והגבלה, שעל זה מורה ענין הכלי; ולמעלה מזה — שירה בפה, ללא כלי, למעלה ממדידה והגבלה.

ובשירה בפה גופא יש חילוק בין שיר עם תיבות, לניגון ללא תיבות¹⁰⁰.

ובהקדמה — שאפילו שירה עם תיבות היא למעלה מאמירת התיבות עצמם ללא ניגון (כמבואר גם בשיחות של בעל ההילולא⁹⁹).

— ולהעיר גם מסיפורי החסידים שכאשר רבינו הזקן הי' עונה על שאלות בענינים שלכאורה הם במדידה והגבלה, הי' אומר זאת מתוך ניגון¹⁰¹, ועד שיש חסידים שחוזרים את המענה יחד עם הניגון כפי ששמעו מאבותיהם וזקניהם. —

ונוסף לזה, גם בניגון עם תיבות, הנה בין התיבות יש גם תנועות ללא תיבות, וכמו בשיר הלויים בביהמ"ק, שאף שהיו בו תיבות, הרי בין דיבור לדיבור, בין תיבה לתיבה, היו גם תנועות שאין בהם תיבות, כי אם שירה בלבד.

אך ישנו ניגון נעלה יותר — שלא שייך כלל שתהי' לו אחיזה בתיבות, והיינו, לפי שנמצא במעמד ומצב שלמעלה מכל מדידה והגבלה, ולכן אינו יכול לצמצם את עצמו באופן שיבוא לידי ביטוי בכמה תיבות מדודות ומוגבלות.

וזהו שמצינו בנוגע לניגונים של רבינו הזקן, שהניגון העיקרי — ניגון ד' הבבות — הוא ניגון ללא תיבות, וכולל כל סדר ההשתלשלות באותו ניגון, שזה מורה על היותו למעלה מכל הניגונים¹⁰².

וגם לאחרי שנמצא כבר במעמד ומצב שלמעלה מהגבלות, עד שאינו יכול להתבטא בניגון בדיבור, כי אם בניגון ללא תיבות — הנה הניגון ללא תיבות גופא פועל בו עילוי גדול יותר.

והענין בזה — שכיון שהנשמה קשורה עם הקב"ה, שהוא אין-סוף, יכולה גם הנשמה להתעלות תמיד בעילוי אחר עילוי, ולכן, ככל שתגדל מעלת היציאה מההגבלה בהתחלת הניגון, מעלה אותו הניגון עצמו למעלה יותר.

כג. וכל זה נוגע לשליחותו של יהודי מידי יום ביומו לעשות כל התלוי בו לצאת מההגבלות ("מצרים") שלו — שאין לו להסתפק ביציאה מההגבלות סתם, אלא עליו לעשות זאת "ביד רמה" ובשמחה,

(100) ראה גם תר"מ ח"ע ע' 119. וש"נ.

(101) ראה גם שיחת יו"ד שבט תשט"ז ס"ו מוהרי"צ ח"ב ע' רח ואילך. וש"נ.

(תר"מ חט"ז ע' 43). וש"נ.

(102) ראה לקו"ד שם. אג"ק אדמו"ר

ובאופן של שלימות, עד שאינו יכול להסתפק בדיבור סתם, אלא באופן של שירה שלמעלה ממדידה והגבלה של חיי היום יום, אפילו ע"י שירה עם תיבות, ומזה מגיע גם לשירה שלמעלה מתיבות (נוסף על האמור לעיל שאפילו בשירה עם תיבות יש תנועות ללא תיבות בין דיבור לדיבור).

וענין זה צריך להיות אצל כל אחד מישראל בתור פרט — כמו אצל כלל ישראל, כפי שהי' ביצי"מ: "אז ישיר משה", וכאמור, "שר לא נאמר אלא ישיר", שבשירה זו ישנם כבר "בכח" כל השירות שלאח"ז, עד לשירה שתהי' בגאולה העתידה עלי' נאמר¹⁰³ "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — "שירו להוי' שיר חדש", כיון שתהי' גאולה שאין אחרי' גלות (כנ"ל ס"ה).

וכפי שאומר כל אחד מישראל בהגדה בחג הפסח בכל שנה: "ונודה לך שיר חדש", היינו, שאפילו כשנמצאים בגלות בחושך כפול ומכופל, בכחו של יהודי להעמיד את עצמו במעמד ומצב של "שירו להוי' שיר חדש" בתור פרט, ולאח"ז מצליחו הקב"ה להכריע את עצמו וכל העולם כולו לכף זכות¹⁰⁴, ולהביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יאמרו כל בני"י את ה"שיר חדש" להוי', ובקרב ממש.

כד. (ואח"כ אמר):

כיון שדובר אודות היהודים שבאו ממדינה ההיא — ינגנו עתה ניגון שמנגנים שם. (והוסיף): ישנם כאלו שמכירים אותם ניגונים — שינגנו כולם יחד, או שאחד יתחיל וכולם יעזרו לו.

[אחד מהעולים מרוסי' התחיל לנגן את הניגון "אי וואָדיע מיא נייע פּאַטאַניס כו", ואח"כ ניגן את הניגון "עך טי זימליאַק .. סלוזשבאַ יעווריסקאַיאַ"].

* * *

כה. יש להתעכב גם על ענין שאירע ברגע שלפנ"ז, אף שלכאורה הרי זה כאילו אירע במקרה — שהרי ידועה תורת הבעש"ט¹⁰⁵ שכל ענין הוא בהשגחה פרטית, אפילו דבר הקשור עם דומם, ואפילו דבר שאינו

103) ראה כש"ט בהוספות סקע"ט ואילך.

104) מיכה ז, טו.

105) ראה קידושין מ, סע"א ואילך. וש"נ.

רמב"ם ה' תשובה פ"ג ה"ד.

קשור עם עצם ענין הדומם, אלא עם תנועה שלו, ואפילו לא עם התנועה עצמה, אלא באיזה אופן תהי' התנועה — גם על פרט זה חלה השגחה פרטית; וכמבואר במק"א¹⁰⁶ שזה קשור עם מחשבה הקדומה דאדם קדמון.

וכפי שגילה בעל ההילולא¹⁰⁶ עד כמה נוגע ענין זה:

בשעה שהלך פעם לטייל עם אביו, הנה בהיותו טרוד להתבונן בענין ששמע מאביו, תלש עלה מאילן — בלכתם במקום של אילנות — ומלל אותו בין אצבעותיו.

והעיר לו אביו על כך,

— אף שמצינו בגמרא במסכת שבת¹⁰⁷ (בסוגיא דמתן-תורה) בנוגע לאופן ההנהגה מצד הטיירא בגירסא: "ההוא צדוקי דחזיי' לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבה אצבעתא דידי' תותי כרעא וקא מייץ בהו וקא מבעץ אצבעתי' דמא, אמר לי' עמא פזיזא כו'" —

שאינ לתלוש עלה מאילן ולמללו בין האצבעות בלי שימת לב, כיון שזהו פרט בהשגחה פרטית, והרי זה נוגע ביותר כו', כיון שאצל הקב"ה לא שייך לחלק בין ענין ההשגחה לשאר עניניו, כמ"ש רבינו הזקן¹⁰⁸.

ולהעיר גם מסיפור בעל ההילולא¹⁰⁹ שהזכרת הענין דהשגחה פרטית נתן לו כח לעמוד בנסיונות... בהיותו במאסר הנורא שהי' קשור עם משפט שפסק-דינו הי' היפך ענין החיים¹¹⁰, כשנזכר בתיבות ספורות אלו ששמע אודות השגחה פרטית על עלה של אילן, ולא רק בנוגע למציאותו של העלה, אלא גם בנוגע לאופן תלישתו מן האילן כו'.

ואם הדברים אמורים בנוגע לצומח ודומם וכו' — עאכו"כ ובמש"כ וק"ו בנוגע למאורע הקשור עם יהודי, ובלשון הידוע¹¹¹, שכל דבר שיהודי רואה או שומע יש בו הארה והוראה בנוגע לעבודתו את קונו ואת בוראו.

ובהתאם לכך, יש לקשר עם המדובר לעיל גם את הניגון שסיימו לנגן זה עתה, שבו מדובר אודות "סלוזשבא יעוורייסקא" (עבודה יהודית), כדלקמן.

(106) לקו"ד ח"א פד, ב [ע' קסא]. שיב. וש"נ.

(107) פח, סע"א. (110) ראה גם תו"מ חס"ד ע' 409. וש"נ.

(108) ראה תניא שעהי"ה א פ"ז. (111) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך.

(109) ראה תו"מ — רשימת היומן ריש ע' וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

כו. ענין העבודה ("סלוזשבא") ישנו בכל העמים כולם, אבל ישנו אופן מיוחד בענין העבודה ששייך רק אצל בני"י ("יעוורייסקאָיא").

ובהקדמה — שכל המציאות של בני אדם היא ענין החירות, להיפך מהמציאות של בעלי-חיים שאצלם אין ענין החירות, כיון שכל ענינם אינו אלא לשמש את בני אדם; ורק אצל בני אדם ישנו ענין החירות, כיון ש"אדם" הוא מלשון "אדמה לעליון"¹¹², והרי ה"עליון" הוא באופן של חירות אמיתית, ולכן יכול להיות ענין החירות גם אצל בן אדם, ועאכו"כ אצל בני"י — "אתם קרויין אדם"¹¹³, אמיתית ענין ה"אדם".

ובזה גופא — הנה "אני נבראתי לשמש את קוני"י"¹¹⁴, להיות עבדו של הקב"ה, "אנא עבדא דקודשא בריך הוא"¹¹⁵.

אך ישנו אופן מיוחד של עבודה שישנו רק אצל בני"י:

ישנו כלל (שנוגע להלכה) ש"עבדא בהפקירא ניחא לי"¹¹⁶, כך, שענין העבדות הוא היפך טבעו והיפך ענינו, שנעשה רק מצד ההכרח, ומצטער מזה, כיון שהענין ש"ניחא לי" ובו מונח התענוג שלו הו"ע ההפקירות, היפך ענין העבדות.

אבל ענין העבודה אצל בני"י ("סלוזשבא יעוורייסקאָיא") הוא להיפך — שלא זו בלבד שהוא "עבדא דקודשא בריך הוא", אלא הוא עושה זאת מתוך רצון ותענוג אמיתי.

וכמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו¹¹⁷, שתכלית העילוי בעבד היא — שדוקא מצד זה שאינו מציאות לעצמו, אלא כל מציאותו היא מציאות האדון,

— וכידוע המבואר בחידושי הרשב"א¹¹⁸ בפירוש "מה שקנה עבד קנה רבו"¹¹⁹, שאין זה באופן שתחילה קונה העבד, ואח"כ נקנה לרבו, אלא מלכתחילה "קנה רבו", כיון שהעבד אינו מציאות לעצמו כלל — הנה התענוג שלו הוא תענוג האדון.

כלומר: אין הכוונה שאצל העבד יש רק ענין העבדות באופן של קבלת-עול, ואין אצלו כח התענוג, כח הרצון וכו', אלא אדרבה: דוקא יש לו רצון ותענוג, כך, שעבודתו היא מתוך תענוג (היפך הענין

(116) גיטין יג, א. וש"נ.

(117) ע' שט [תי] ואילך.

(118) קידושין כג, ב.

(119) פסחים פח, ב. קידושין שם.

(112) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.

(113) יבמות סא, רע"א. וש"נ.

(114) משנה וברייתא קידושין בסופה.

(115) זח"ב רו, א.

ד"בהפקירא ניחא ליי"), אלא שכל מציאותו היא מציאות האדון, כך שהתענוג שלו הוא תענוג האדון.

ומובן, שבמצב כזה לא שייך שיעשה חשבון, שכיון ש"בהפקירא ניחא ליי", ינסה למצוא תירוץ להתחמק מהעבודה, להעבירה למישהו אחר וכו' וכו' — כי, כאשר תענוג האדון נעשה התענוג שלו, הרי מעצמו מובן שבשמעו שישנו רצון וציווי האדון שיעשה ענין פלוני, הנה לכל לראש עושה זאת;

ולאחרי כן, הנה כיון שיש לו גם ענין של שכל — שזהו אמנם שכל האדון, אבל הוא צריך להשתמש בשכל זה — רוצה גם להבין זאת. והיינו, שרצונו שגם מצד שכלו תהי' כל מציאותו מציאות האדון, ולכן רצונו שיונח אצלו שכל האדון, שמצדו בא ציווי ופקודת האדון.

כז. וזהו כללות הענין שנאמר בגמרא במילים קצרות — שבנ"י קיבלו את התורה (שעז"נ¹²⁰ "היום הזה נהיית לעם") ע"י הקדמת "נעשה" ל"נשמע"¹⁰⁷:

לכל לראש — צריך להיות הענין ד"נעשה".

וכיון שהתורה היא תורת אמת, הרי מובן שכוונת התורה שהענין ד"נעשה" יהי' באמת — שצריך להיות מונח בזה בכל מציאותו: מתוך קבלת-עול, רגש שבלב, הבנה שבשכל, רצון ותענוג, שבאופן כזה העשי' היא באמת, שהרי לולי זאת, עושה זאת חצי אדם, שלישי אדם — רק חלק מסויים מהאדם, ולא כל האדם, ולכן אין זו עשי' אמיתית, כיון שחלק ממנו נשאר מבחוץ.

ומזה מובן, שכאשר תורת אמת אומרת שהיא ניתנת באופן שבנ"י מקדימים "נעשה" ל"נשמע" — הרי זו עשי' יהודית ("סלוזשבאָ יעוורייסקאַיאַ"), שנעשית בתענוג ובשמחה ובטוב לבב.

כח. וזהו משנת"ל בארוכה בנוגע לענין המסירות-נפש — אפילו במצב של הרווחה והרחבה — שאין זה באופן שנאנח על זה שצריך למסור נפשו, אלא אדרבה: יש לו תענוג מאין כמוהו, שלא זו בלבד שביכלתו לעבוד את הקב"ה ע"י ה"כלים" של הנשמה, בחלק הנשמה שבה להתלבשות ובמדידה והגבלה בגוף, אלא הוא מוסר את כל נפשו להקב"ה.

וכפי שמבאר רבינו הזקן¹²¹ בנוגע לענין העקדה: "זריזותי דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם",

וממשיך לבאר: "כי העקדה עצמה אינה נחשבת כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה, בשגם כי ה' דיבר בו קח נא את בנך כו', והרי כמה וכמה קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה' גם כי לא דיבר ה' בס", כך, שבשביל זה אין צורך בהפלאה של אברהם אבינו להזכיר את נסיון העקדה בכל יום ויום,

אלא החידוש הוא — "שא"א ע"ה עשה זאת בזריזות נפלאה, להראות שמחתו וחפצו למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו".

כלומר: למרות שענין העקדה הי' לא רק היפך טבע האדם שיש לו אהבה עצמית לבנו יחידו, אלא גם היפך טבעו של אברהם בעבודת ה', שנקרא "אברהם אוהבי"¹²², כיון שעבודתו היתה בענין החסדים: הכנסת אורחים, גמילות חסדים וכו', הנה גם ענין זה שהי' היפך כל חייו בעבודת ה', לא זו בלבד שקיימו בפועל, אלא "עשה זאת בזריזות נפלאה, להראות שמחתו וכו'" (ככל הלשונות שמבאר שם, שזהו ענין הדורש ביאור לעצמו¹²³).

ומסיים: "וממנו למדו רז"ל לקיום כל המצוות כו'" — שהרי התורה אינה ספר של סיפורים יפים, אלא ספר של הוראות, כך, שזוהי הוראה והלכה לכל אחד מישראל שקורא ולומד פרשת העקדה — ללמוד מזה ש"וישכם אברהם בבוקר", "נזדרז למצוה", "ויחבש את חמורו", "הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו"¹²⁴ (אע"פ שהי' זה רק ענין של מכשירי מצוה והכנה למצוה, ככל הגדרים שביריחוק הערך בין "ויחבש את חמורו" לקיום הציויי עצמו), בגלל שמחתו וחפצו כו'.

כט. וענין זה בא בהמשך להמדובר לעיל (ס"ו) אודות צו השעה — שאין צורך להסתובב ולחשוב כיצד יכול לעבוד את ה', או באותיות פשוטות יותר: מהו תפקידו היום, במצב ההוה בעולם ואצל בניי — כיון שחסכו ממנו את כל החקירה ודרישה, שהרי הנוער היהודי בא ומרעיש (מתוך "טומל" ו"שטורעם") שהם נמצאים ב"חלל ריק", כיון שחינכו אותם ל"ריקנות", והם רוצים תוכן בחיים.

וכאמור לעיל (ס"ו) הדוגמא מענין הצדקה — שיש דין בשו"ע¹²⁵

(121) תניא אגה"ק סכ"א.

(122) וירא כב, ג ובפרש"י.

(122) ישעי' מא, ח.

(125) יו"ד וסרמ"ז.

(123) ראה גם אג"ק ח"ג ריש ע' קלט.

ש"מאד יש ליזהר בה .. אם לא יתן לו מיד", והיינו, שזהו ענין שאינו סובל דיחוי אפילו לרגע אחד בשביל איזה ענין שיהי'.

וכדי לעורר יותר ("ס'זאָל זיין מערער איינגעפרעסט"), מוסיף ומביא בשו"ע גם סיפור — אף שבדרך כלל הובאו בשו"ע רק דינים, ועד שבכל ריבוי הסימנים שישנם בשו"ע יש רק סיפורים אחדים, וא' מהם הוא סיפור זה¹²⁶ — "כעובדא דנחום איש גם זו"¹⁶.

ולהעיר, שכיון שנחום איש גם זו הי' רבו של רבי עקיבא¹²⁷, ה"בונה" של תורה שבע"פ כולה — "כולהו אליבא דרבי עקיבא"¹²⁸, הרי מובן, שדחייתו לרגע את נתינת הצדקה לעני ("עד שאפרוק מן החמור") לא היתה באופן שבאותו רגע הי' במעמד ומצב של הנאת עצמו, או סתם רגע בחיים, אלא מדובר אודות חיוו של נחום איש גם זו, רבו של רבי עקיבא, המקור של כל תורה שבע"פ; ואעפ"כ, כיון שלא נתן צדקה לעני מיד, אירע רח"ל הסיפור המובא בשו"ע.

ודוגמתו בנוגע להמדובר לעיל שהענין הראשון שבו צריך לעסוק בכל מדינה ומדינה ועיר ועיר הוא חינוך הנוער — שאין זה כמו גבאי צדקה שצריך לחשוב ולחפש היכן נמצא העני, אלא צריך רק לקיים את הציווי "לא תקפוץ את ירך"³⁸, כיון שה"עני" בא אליו ודופק ומרעיש בו, ועד כדי כך גדלה עניותו, שאינו יודע במה צריכה להתבטא החיות שלו, וכיצד ימלא את הריקנות שבו!

ל. ועד"ז בנוגע לענין השני שדובר אודותיו (סי"ג):

ישנם עשרות אלפים יהודים שיצאו מעבר למחיצה של מדינה שבה לא היתה להם אפשרות (אפילו ע"י מס"נ) לחיות חיים יהודיים (מלבד נקודות ספורות שהיו יכולים לעמוד בהם מתוך מס"נ), ופעלו על עצמם למסור נפשם ולשבור לגמרי את כל סדר חייהם המסודרים ולהתחיל את החיים מאל"ף, מתוך תקווה שבצאתם מהמיצר ושבי' יוכלו "למצוא את עצמם" — שזהו מה שהם רוצים, אבל בעצמם אינם יודעים מהו הצמא והרעב שלהם;

ובצאתם משם, עומדים בתמהון גדול על כך שמסביבם מתעסקים בענינים של מה-בכך!

אפילו אלו שמסייעים להם — מסייעים רק בענינים טפלים;

(128) סנהדרין פו, רע"א.

(126) ראה גם תו"מ חס"ו ע' 227. וש"נ.

(127) ראה חגיגה יב, סע"א.

ואפילו אלו שכבר רוצים לעשות משהו בענינים חשובים — מקשרים זאת עם תנאים שונים ומשונים: עליו להרשם לארגון פלוני ולמפלגה פלונית, ולקבל על עצמו התחייבויות מסויימות, ואז יעשו לו טובה ויתנו לו האפשרות להתנהג כיהודי בחייו במשך כל היום כולו, ולחנך כך את בניו ובנותיו — שבשביל זה מסר נפשו לשבור את כל מה שהי' לו שם ובלבד לצאת מן המיצר ושבי'!

זהו דבר שלא הי' לעולמים! — כשמסבירים מה שקורה כאן, הנה לומר על זה "שומו שמים" הרי זה ביטוי מדי חלש!...

במקום לדאוג ל"חדרים" ו"שיבות" ובתי-חינוך על יסודי התורה והמצוה לילדות עבור העולים החדשים — עורכים אסיפות בכל מקום ומקום, ודנים את מי למנות לחלק את הכסף, ולאח"ז עורכים אסיפה חשאית — חדר לפנים מחדר, ומזהירים שאף א' לא יספר על זה, כיון שאם יתפרסם הדבר בעיתון אזי יתעורר רעש, שהרי זה לא יפה... — לקבוע "תנאים" לנתינת העזר: כיון שלאחר משך זמן יערכו "בחירות", הנה מי שיבחר עבורם, יקבל את העזר הדרוש לו!

[ובמה מתבטא כבר העזר? — בה בשעה שהי' לו כל טוב גשמי בהיותו מעבר השני של המחיצה; הוא בא לכאן כדי למצוא יהדות!...].

אפילו בנוגע לעזר גשמי הרי זה גם דבר מבהיל, וראי' לדבר, שאלו שעורכים את האסיפות מזהירים שלא יתפרסם הדבר ברבים ח"ו! — אלא שיש כלל בגמרא¹²⁹ ש"כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא" (לשון הרע), ולכן, בו ביום נודע הדבר! ואעפ"כ, לא מנע הדבר שבאסיפה השני' יחזרו וידברו באותו נוסח!

לא. ולאחרי כן ניתוספה צרה חדשה:

כיון ש"עם חכם ונבון הגוי . . הזה"¹³⁰, כפי שאומרת התורה ש"היא חכמתכם ובינתכם"¹³⁰, הנה כשמתחילים לומר: "עשו משהו עבור הנוער", "עשו משהו עבור העולים החדשים", ישנו מיד המענה — שלהיותו איש חכם ונבון, ואינו אוחז מהסדר ד"עמא פיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו"¹⁰⁷, הנה לכל לראש יש לבחור אנשים חשובים שיערכו "מחקר" (כפי שנקרא כאן בעדינות: "ריסורטש"), וכדי שה"מחקר" יהי' באופן טוב ומבוסס, יש צורך בכמה שנים, ובמילא דרוש בשביל זה הון תועפות!

לכל לראש "מרויחים" מזה — שלוקחים את הכסף שעל ידו היו יכולים להחיות עשירות אלפים מהנוער היהודי שיוכלו לשוב לצור מחצבתם, ומשתמשים בו עבור מחקרים שאין בהם כל צורך לגמרי! התועלת היחידה שיש ממחקרים אלו היא — שתהי' "פרנסה" עבור אותם אחדים שמתעסקים במחקר זה!...

וע"פ רוב בוחרים (לא עניים, אלא) כאלו שגם בלאה"כ יש להם פרנסה בהרחבה, אלא ש"מי שיש לו מאתיים רוצה ד' מאות"¹³¹ (ולהעיר, שבמארו"ל הנ"ל אינו מפרט יותר מזה; אבל עכשיו, שחיים בעולם שיש בו חידושים, אוחזים כבר במצב ש"יש לו ארבע מאות" ו"רוצה שמונה מאות", ועוד מוסיף ו"מהדר" לרצות ב"פ ככה, ג' ד' וה' פעמים ככה!), ונוסף גם ענין הכבוד ש"חכם יתקרי" ו"רבי יתקרי" — הוא זה שיחרוץ גורלם של עשרות אלפי נפשות, אם לאחרי שלש שנים יתנו להם כמה פרוטות כדי להעמיד להם "מלמד" שילמד עמהם "אל"ף-בי"ת" בנוגע למציאות שלהם — מהו יהודי ומהי יהדות, או שמסקנת ה"מחקר" תהי' — כפי שכבר אירע בעבר — שיש לערוך מחקר נוסף לבדוק ולהחליט אם המחקר הקודם הי' נכון או לא, ואז ידעו איך להתקדם וכו' וכו'!

והגע עצמך: יהודים עברו כבר כל מיני צרות, וכל מיני שיטות שנוסו (לא על בעלי-חיים, כנהוג בחכמת הרפואה, אלא) על יהודים חיים... כל מיני השיטות בחקירה ובפילוסופי', באמונות טפלות ובכפירה רח"ל — נוסו כבר: פלוני בן פלוני — על בן, פב"פ — על תלמיד, ופב"פ — סתם כך על יהודי;

אלא כיון שיש לו השפעה, עלה בדעתו בקומו היום משנתו, שלפי מעמד ומצב ההוה יש לנסות שיטה מסויימת שיתכן שהיא אמיתית, ולכן סבור שאין צורך בתורת משה, שניתנה ב"מדבר", כשעדיין לא היו במציאות כל עניני הגדלות שהמציאו לאחרונה...

ולכן — ממשיך לטעון — לכל לראש עליו לערוך "מחקר" כיצד ליישם שיטה זו בחיים, וכדי שה"מחקר" יוכל להיות כדבעי, "על מי מנוחות"¹³², הרי זה צריך להיות באופן שיוכל לישב במנוחה בכיתו כו' (כמובן מדברי הגמרא במסכת בכורות¹³³), ובשביל זה צריך ליתן לו הון תועפות; ומה שנעשה בינתיים בחוץ, ויתירה מזה: מה שנעשה בפנים,

(131) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. (132) תהלים כג, ב.
 רמב"ן ובחי ס"פ חיי שרה. ועוד. (133) ט, רע"א ובפרש"י.

עם הבן או הנכד שלו, ילד או ילדה — אין זה ענינו; הוא עסוק ב"חכמתכם ובינתכם" — עריכת ה"מחקר"...!

ובכן: זוהי הצרה הכי גדולה — שלאחרי שעברו אלפי שנים ממתן-תורה בהר סיני, מחפשים מחקרים חדשים!

וכמדובר לעיל (ס"ח), שבשעת מתן-תורה היתה עבודה קשה, כיון שלא ידעו אם זו תהי' "תורת חיים" ש"היא חיינו ואורך ימינו", או שזהו רק עול קשה של מלכות שמים, והי' צורך בענין של אמונה; משא"כ לאחרי שעברו אלפי שנים ממתן-תורה.

וכאמור לעיל שכבר ניסו אצל בני" את כל השיטות — החל מ"עגל הזהב" מיד לאחרי מ"ת, וכן העגל שהי' בזמן הבית בדין ובבאר-שבע,

— שהעמיד אחד שהי' למדן מופלג, כדאיתא בגמרא במסכת סנהדרין¹³⁴ ש"תורתו.. לא הי' בה שום דופי", כ"שלמה חדשה"¹³⁵ ש"אין בה שום דופי", "ושניהם (הוא ואחי' השילוני) לבדם בשדה"¹³⁵, "שכל תלמידי חכמים דומין לפניהם כעשבי השדה" —

ועד לימינו אלו, שעושים "ענין" גם מ"עם-הארצות" — שלא לחנך ולחזק ילד בשיטה מסוימת, כדי שלא להכריחו ולשלול אצלו ענין הבחירה, ורק לאחרי שיגדל הנער וידע "מאוס ברע ובחור בטוב" (כלשון הכתוב בישעי¹³⁶), אזי יספרו לו שישנם כל מיני דתות, וישלחו אותו ללמוד אודות כל מיני אמונות טפילות (ועד לענינים של אכזריות) שאין להם כל שחר אפילו בשכל הפשוט, ויסמכו עליו שבגיל שמונה עשרה או עשרים ימצא את דרכו בחיים!

והנקודה שבדבר — שבנוגע ל"מחקר", יש לסמוך על דברי ימי בני" במשך אלפי שנים, שבהם כבר ערכו את כל סוגי ה"מחקרים", לבחון מהו הענין בחיים שיביא לידי קיומו של יהודי, ומהי השיטה בחיים שמביאה להיפך הקיום כו'. ובשביל זה אין צורך באריכות זמן של כמה שנים, ואפילו לא חדשים ושבועות; זהו דבר ברור ומנוסה כבר, כמדובר כמ"פ בארוכה.

לב. וכאמור, אין הענין והכוונה בזה לומר "מוסר", אבל עכ"פ יש צורך ב"קול קורא", וכמובן גם מהלשון בתנ"ך¹³⁷: "קול קורא במדבר",

(136) ז, טו-טז.

(137) שם מ, ג.

(134) קב, א.

(135) מלכים-א יא, כט.

שמזה גופא מוכח שאפילו כאשר לפי שעה הרי זה בבחינת "קול קורא במדבר", אין רשות לוותר על ה"קול קורא".

וכמדובר כמ"פ, שהצלחת העבודה שייכת להקב"ה, אבל העבודה של יהודי ("סלוזשבאָ יעוורייסקאַיאַ") היא — לעשות מה שהקב"ה צוה עליו:

הקב"ה צוה "ואהבת לרעך כמוך"¹³⁸ — עליו לקיים הציווי "ואהבת לרעך כמוך"; הקב"ה צוה "הוכח תוכיח את עמיתך"¹³⁹ — עליו לקיים הציווי "הוכח תוכיח את עמיתך". וגם אם כבר עשה זאת תשעים ותשע פעמים ולא פעל מאומה, "קול קורא במדבר" — צריך לעשות זאת "אפילו מאה פעמים"¹⁴⁰, וכמבואר במפרשים¹⁴¹ שאין הכוונה רק מאה פעמים, ולא מאה ואחת, אלא זהו לשון הרגיל שמורה על ריבוי פעמים ללא הגבלות.

וכאשר טוען: חבל על הזמן, שהרי כבר ניסה תשעים ותשע פעמים ולא פעל מאומה — אומרים לו: הענין שלך הוא — לקיים "ואהבת לרעך כמוך", "הוכח תוכיח את עמיתך"; ואילו ההצלחה שבדבר — הרי זה ענין ששייך להקב"ה.

אך אין הכוונה שכיון שהתורה אומרת לו "ואהבת לרעך כמוך", "הוכח תוכיח את עמיתך", ו"לא תשנא את אחיך בלבבך"¹³⁹, אזי ילך ויערוך "מחקר" בנוגע לכל פרטי הענינים שבזה שנתבארו במפרשי התורה וכו'; עליו רק לראות מ"ש בענין זה בשולחן-ערוך, ששם נאמר הציווי והענין כפשוטו.

ואדרבה: הדרך לבוא להבנת ציווי התורה, "נשמע" שפירושו "נבין"¹⁴² — אף שבעצם הרי זה שלא בערך, שהרי מדובר אודות שכל האדון שהוא אדונו של עולם, שאינו בערך כלל לשכל האדם, ואין זה אלא בגלל ש"בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", ו"הנותן בעין יפה נותן"¹⁴³ — הרי זה דוקא ע"י הקדמת "נעשה" ל"נשמע".

וכאשר עושים זאת מיד, כציווי השו"ע שנתנית הצדקה צריכה להיות מיד (אפילו לא כפי שהי' אצל גדול בישראל כמו נחום איש גם זו), שזוהי גם התנועה של עשיית תשובה מיד — אזי זוכים לגאולה

(141) ראה לקו"ש חל"ד ע' 87. וש"נ.

(142) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 93. וש"נ.

(143) ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(138) קדושים יט, יח.

(139) שם, יז.

(140) ב"מ לא, א.

האמיתית והשלמה, שהרי "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה"¹⁴⁴, ובקרום ממש, ובלשון הרמב"ם⁸³: "הבטיחה תורה .. (ש)מיד הן נגאלין".

* * *

לג. אע"פ שכבר דובר אודות הענין הבא לקמן בהתוועדות של יום הש"ק¹⁴⁵, ולכאורה מהו הענין לחזור עליו פעמיים — הרי כיון שנמצאים כאן כאלו שלא היו ביום הש"ק, והעיקר, שהדברים הנאמרים עתה מגיעים לכמה מדינות ע"י הטלפון, הנה כדי להסיר מכשול, "לאפוקי מאיסורא", ברצוני לחזור עוה"פ עכ"פ נקודת הדברים.

ובכן, המדובר הוא אודות מה שאירע בארץ הקודש בנוגע לענין של "אח ואחות":

בתחילה — נאסרו האח והאחות ע"י ב' וג' בתי-דינים, שחתמו בשמותיהם פסקי-הדינים ("מסמכים" — כפי שנקראים שם), באמרם — כדברי המשנה במסכת סנהדרין¹⁴⁶ — "איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב", ובאופן שכאשר הדברים יוצאים לחוץ מספיק לומר שהב"ד פסק כך וכך, ולא לומר "אני מזכה וחביריי מחייבים כו'", ש"על זה נאמר¹⁴⁷ הולך רכיל מגלה סוד", אבל אעפ"כ, יודעים שבין האוסרים היו הרבנים שמכהנים עתה ברבנות באה"ק (באופן שאין פוצה פה ומצפצף), אפילו אלו שאומרים שהפס"ד שלהם נכתב באופן... אינני רוצה לחזור על המילים שאמרו עליהם!

ולאחרי כן הי' פס"ד נוסף — להיפך!

אך על זה היתה דעה ברורה מגדולי הפוסקים באה"ק ומגדולי הפוסקים בחו"ל, ועד להחלטה של "אגודת הרבנים דארה"ב וקנדה" — שפס"ד זה (וכיו"ב) בטל ומבוטל!

ועכשיו באים ומחפשים כל מיני פירושים וענינים של סילוף — כלשון הפסוק¹⁴⁸ "השוחד יעוור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים", ולא די בכך שמסלף דברי עצמו, אלא רוצה לסלף גם דבריו של פלוני, אע"פ שאינו צדיק וכו'.

ולכן, החובה והזכות לומר עוה"פ דבר ברור מהי עמדתי בדבר: אע"פ שאין עניני להתעסק עם פסקי הלכות — הרי כיון שזהו

(147) משלי יא, יג.
(148) פ' שופטים טז, יט.

(144) רמב"ם ה' מתנות עניים רפ"י.
(145) סיי"ב (לעיל ע' 73). וש"נ.
(146) כט, א.

דבר ברור לגמרי, כשיודעים מי הם האומרים שפס"ד זה הוא בטל ומבוטל, כך, שברור הדבר שכך קובע השולחן-ערוך באותיות ברורים, ו"התורה הזו לא תהי' מוחלפת", אזי מעצמו מובן שלא יתכן שינוי בדעתי בענין זה — שלא כדעת האומרים אולי הי' שינוי, ואולי אין הענין כ"כ בחריפות, ואולי אינו כ"כ בבירור וכו'.

והנני מנצל במיוחד את העובדה שע"י הטלפון יגיעו הדברים לכו"כ מקומות — שאלו שחפצים להתחשב בדעתי, ידעו, שלא הי' בזה שינוי כלל לגבי המדובר בזה כבר כמ"פ,

שבשעה שלוקחים שוחד — לא יכולים להיות פוסק בדין זה!

אפילו לאחרי עשיית התשובה — הרי זה מועיל רק שיוכל לפסוק דין בענין אחר, אבל לא באותו ענין שעבורו לקח שוחד; וקודם שעשה תשובה — ישנו פס"ד ברור מ"אגודת הרבנים" כאן ומגדולי הפוסקים באה"ק ומגדולי הפוסקים בכל קצוי תבל, שפס"ד זה בטל ומבוטל, ופסקי דיניו בטלים ומבוטלים, כמדובר לעיל.

ובזה לא שייך שינוי, לא בעבר ולא בהווה.

ואם מישהו ירצה לסלף את דברי ולומר, שמחר יהי' בזה איזה שינוי — כבר דובר כמ"פ ש"תורה" אי אפשר לשנות!

כנוגע לאדם, איש ישראל — ניתנה בחירה חפשית, כך, שביכלתו לעשות ולומר כדברי התורה, או — רח"ל ח"ו — היפך התורה, אבל לא עי"ז נעשה שינוי בתורה.

במילים אחרות: כשמדובר אודות רב, יש לו א' משתי הברירות: או לפסוק ע"פ "דבר הוי' זו הלכה"¹⁴⁹, או (אם רצונו לפסוק באופן אחר, אבל אינו יכול לשנות את ההלכה) להודיע שהוא לא רב!

ובנוגע לדבר החדש, שטוענים שבנוגע לפס"ד שכבר נדפס בקונטרס הקודם היסוד של ההיתר, עשו כמה שינויים בענינים עיקריים לגבי מה שנדפס — הנה: בימים אלו קבלתי זאת, ולאחרי העיון כפי האפשרי וכו' — אין זה נוגע ושייך כלל לפסק-דין שניתן מאגודת הרבנים דארה"ב וקנדה, ומהפוסקים בא"י ובכל מדינות תבל; כל האמור שם באריכות, לא דן כלל ב"שטח" שעליו בנוי הפס"ד שקובע שהפס"ד הנ"ל בטל ומבוטל. וכל זה — מלבד הסתירות שיש בהנדפס, אשר, כאמור לעיל אין כאן המקום ואין זה עניני לדבר על זה.

לד. ונקודת הדברים — ש"עת צרה היא ליעקב" 150:

בתחילה התנכלו ("געריסן שטיקער") לשלימות עם ישראל, ע"י הענין של "מיהו יהודי", ועכשיו הגיע ענין חדש — שמתנכלים ל"דבר הוי' זו הלכה"; מ"ישראל" ל"אורייתא" — תורת ישראל;

לאחרי ה"רעש" אודות "מיהו יהודי", התחילו לחשוב ש"צרות אחרונות משכחות את הראשונות" 151 — לא "מבטלות", שהרי הצרה נשארה בתקפה, אלא שע"ז שיתעסקו עם ענין חדש, אולי ישכחו על "מיהו יהודי"!

ומכינים כבר "היתר" רח"ל בנוגע לקוב"ה... באמרם שיש להם "יסוד" בדברי הרמב"ם סוף הלכות מלכים 152, ויש כאלו שרוצים להראות דוקא ענין של חסידות ולבסס זאת על יסוד פתגם של הבעש"ט 153, הי' לא תהי'!

וכאמור לעיל, "התורה הזו לא תהי' מוחלפת",

— שזהו דבר ברור, אחד מי"ג העיקרים 152 (שכמה מהם נרמזים בפיוט "אדון עולם"), ועד שקבעו זאת ב"אני מאמין באמונה שלימה", שבכמה קהילות בישראל אומרים זאת בדיבור, וגם אלו שלא אומרים זאת בדיבור, הרי זה לרוב פשטות הדבר, אבל ישנו במחשבה לא רק פעם אחת ביום אלא כל היום כולו —

ובמילא, גם עם ישראל ישאר בשלימותו, ע"י אחיזתם ב"דבר הוי' זו הלכה" שהיא "חיינו ואורך ימינו", ועאכו"כ שהאמונה בקוב"ה תשאר בשלימותה,

מבלי הבט על כל עניני לחץ ושוחד, שיכולים "להועיל" רק לעוור עיני חכמים ולסלף דברי צדיקים, אבל לא לפגוע בעם ישראל, ולא לפגוע בתורה ש"לא תהי' מוחלפת", כיון שאין זה פוגע בשלימות ובפשטות של הקב"ה, שהוא נותן התורה, ש"בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו" — תורת ה', "דבר הוי' זו הלכה".

ויה"ר שיקויים מ"ש בפרשה שהתחילו לקרוא בתורה 81: "ובני ישראל יוצאים ביד רמה" — שיוצאים מהגלות "ביד רמה", ובלשון

המשיח".

(150) ירמי' ל, ז.

(151) כנראה הכוונה לפתגם "שיותר יש

(151) ברכות יג, א.

תיקון לגוי עוע"ז מן האפיקורסים כו" (ראה כש"ט בהוספות סקס"ג. ושי"ג).

(152) כנראה הכוונה למ"ש בספ"א

(בהשמטת הצענזור) בנוגע לדברי הנוצרי והישמעאלי ש"אינן אלא לישר דרך למלך

התרגום: "בריש גלי", בפשטות, וללא מורא, מבלי הבט על איזה לחץ ושוחד שיהי', אפילו לא הלחץ והשוחד שמצד ה"א-ל זר אשר בקרבך" זה היצה"ר¹⁵⁴.

ויקויים מ"ש¹⁵⁵ ייערה עלינו רוח ממרום", על כל אחד ואחת בישראל, ואז בודאי תקויים הבטחת התורה — בלשון הרמב"ם⁸³: "הבטיחה תורה" — "שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, יבוא ויוליכנו לארצנו קוממיות — כיון שהולכים "ביד רמה" ו"בריש גלי" עם התורה — ובעגלא דידן.

* * *

לה. עומדים אנו בזמן שבין פרשת בא (שקראו ולמדו בשבוע שעבר) לפרשת בשלח, שבשניהם מדובר אודות ענין הגאולה, אלא שבענין הגאולה גופא יש הוספה בפרשת בשלח לגבי פרשת בא:

כללות הענין של היציאה ממצרים — נאמר כבר בפרשת בא; אבל אופן היציאה "ביד רמה", ועד לענין השירה, "אז ישיר משה"³³, וכן נשי ובנות ישראל, כיון ש"ותקח מרים גו' אחות אהרן את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחרי' גו"¹⁵⁶ — הרי זה ניתוסף בפרשת בשלח.

והענין בזה — שעבודת האדם היא באופן שהולך מן הקל אל הגדול יותר, "מעלין בקודש"¹⁵⁷, "ילכו מחיל אל חיל"⁷⁸, שלכן, באותה יציאה ממצרים (שהרי לא מדובר כאן אודות ב' יציאות ממצרים, אלא אודות אותה יצי"מ) לא מסתפקים בגאולה כפי שהיא בפרשת בא, אלא ניתוסף בה יותר כו'.

וכשם שבלימוד התורה אודות הגאולה, לומדים תחילה את הפסוקים שבהם מסופר אודות היציאה ממצרים כשלעצמה, ולאח"ז לומדים שהיציאה היתה "ביד רמה", ואח"כ לומדים את הפסוקים שלאח"ז, שהשמידו לגמרי את מצרים באופן ש"לא נשאר בהם עד אחד"¹⁵⁸, ועד ש"וירא ישראל את היד הגדולה"¹⁵⁹ (שלא זו בלבד שלומדים אודות "היד הגדולה", אלא רואים זאת בראי' מוחשית בעיני בשר), ואז באים לענין השירה אצל כל אחד ואחת מישראל — כן הוא גם עתה, "כימי צאתך מארץ מצרים"¹⁰³.

(157) ברכות כח, א. וש"נ.

(158) שם יד, כח.

(159) שם, לא.

(154) ראה שבת קה, ב.

(155) ישעי' לב, טו.

(156) בשלח טו, כ.

לו. ובפרט במוצאי-שבת — שכולל ב' הענינים:

מחד גיסא — ישנו עדיין ענין השבת שלפניו, כמובן ממ"ש בשו"ע¹⁶⁰ שצריך "ללוות את השבת .. כדרך שמלוין את המלך", ומובן, שכאשר מלווים את המלך, לא יתכן שהמלך נמצא במקום אחד והמלווה נמצא במקום אחר, אלא נמצאים ביחד עם המלך — "שבת מלכתא"¹⁶¹; וביחד עם זה, הרי זה כבר מוצאי שבת, שלכן הענינים דמוצאי שבת הם דוקא לאחרי הבדלה, ואילו הסעודה שאוכל קודם הבדלה (כאשר הסעודה השלישית נתאחרה ונמשכה לתוך הלילה) אינה סעודת "מלוה מלכה" של מוצאי שבת, כי אם דוקא לאחרי הבדלה, אלא שההבדלה היא באופן שהשבת נמשכת ב"מוצאי שבת"¹⁶², וביחד עם זה ש"מלוין את המלך", "שבת מלכתא", עורכים "סעודתא דדוד מלכא משיחא"¹⁶³, שבה נמצאים יחד עם "דוד מלך ישראל חי וקיים"¹⁶⁴, ובפרט במוצאי שבת שבו מקדשים את הלבנה ("כשהוא מבושם ובגדיו נאים", כמובא בפוסקים¹⁶⁵ — ממסכתות קטנות¹⁶⁶), שאז מודגש יותר ענין הגאולה — כפי שאומרים בנוסח ברכת קידוש הלבנה: "שהם עתידים להתחדש כמותה"¹⁶⁷.

וכאשר ממשיכים זאת בענין של פועל, ענין גשמי, כמו ענין הסעודה — סעודת מלוה מלכה, "סעודתא דדוד מלכא משיחא" — הרי זה חודר גם את גשמיות העולם.

וזהו גם הקשר עם הענין ד"אל תירא עבדי יעקב"¹⁶⁸,

— שאע"פ שבנוסח חב"ד אין אומרים זה¹⁶⁹, הרי נהוג לאמרו בכמה קהילות קדושות, ועד שרבינו הזקן מבאר בלקו"ת¹⁷⁰ "מה שאומרים במוצאי שבת אל תירא עבדי יעקב", שמזה מובן שענין זה ישנו בחסידות ואצל חסידים, אע"פ שמאיזה טעם שיהי' אין אומרים זאת בדיבור —

כיון שבענין של "יעקב", שמורה על ענינים גשמיים, באכילה

(164) נוסח קידוש לבנה (ר"ה כה, א).

(165) טושו"ע או"ח סתכ"ו ס"ב.

(166) מס' סופרים רפ"ב.

(167) סנהדרין מב, א.

(168) ישעי' מד, ב. ועוד.

(169) ראה גם תו"מ ח"ע ע' 150. וש"נ.

(170) בלק עב, ב.

(160) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ש ס"א.

ב. וש"נ.

(161) ראה שם סרס"ב ס"ד. וש"נ.

(162) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות מילה

פ"ה (דרמ"צ ח, א).

(163) סידור האריז"ל בכוננות הבדלה

ומוצ"ש. פע"ח שער השבת פכ"ד.

ושתי' גשמיים של הסעודה דמוצאי שבת, נמשך ענין השבת (שלכן "יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת . . כמו בכניסתו"¹⁷¹),

ואח"כ ממשיכים את הענין ד"אל תירא עבדי יעקב" על כל השבוע, באופן שאין זה שבוע של חולין כפי שהעולם מפרש "חולין", אלא זהו שבוע שנמשך בו ענין השבת — "מיני' מתברכין כולהו יומין"¹⁷².

לז. ועד שבאים לסיום הסדרה — "והי' לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך כי בחוזק יד הוציאנו הוי' ממצרים"¹⁷³,

וענין זה פועל "ויהי בשלח פרעה את העם"¹⁷⁴, כולל גם הפירוש¹⁷⁵ שפרעה שלח ענינים שלו יחד עם העם, כך, שהוציאו לגאולה גם מעניניו של פרעה,

ואז הגאולה היא "ביד רמה", ועד לאופן ש"אז ישיר משה ובני ישראל (וגם נשי ובנות ישראל, כנ"ל שגם מרים לקחה "את התוף בידה ותצאן כל הנשים אחרי") את השירה הזאת, ובאופן ד"לאמר"³³, שבכל דור ודור ובכל יום ויום אומרים שירה זו, ועד ש"אז ישיר" — בתחיית המתים (כנ"ל (סי"ט) מדברי הגמרא במסכת סנהדרין).

ומתוך שירה וזמרה נכנסים לשבוע חדש — השבוע של פרשת "בשלח", באופן ששולחים עם יהודי כל טוב רוחני וגשמי, ללכת לקראת משיח צדקנו, לקבל פניו "ביד רמה" ו"כריש גלי", בגאולה האמיתית והשלימה, ובקרוב ממש.

* * *

לח. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה באתי לגני אחותי כלה.

* * *

לט. כיון שעומדים כבר ב"א שבט — יש להזכיר שבשנה שעברה ב"א ניסן דובר¹⁷⁶ (אודות כמה ענינים, וביניהם גם) אודות ענין שנוגע לחדשים שלאח"ז עד י"א ניסן תשל"ג — הקמת ע"א מוסדות.

וכמובן מעצמו — לא על חשבון המוסדות הקיימים (שיחסר בהם דבר-מה), אלא באופן של הוספה; וכיון ש"צדיקים" ("עמך כולם צדיקים"¹⁷⁷)

(171) שו"ע אדה"ז או"ח רס"ש. וש"נ. פרדר"א רפמ"ב.

(172) זח"ב סג, ב. פח, א. (176) סל"ב ואילך (תו"מ חס"ח ע' 84

(173) ס"פ בא. ואילך).

(174) ר"פ בשלח. (177) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ

(175) ראה תו"א בשלח סא, ג. וראה גם חלק.

דומין לבוראם" 178 — יהי' זה באופן של "תוספתו מרובה על העיקר" 179, והיינו, שבמוסדות חדשים תהי' לא רק אותה מדה של חיות כמו במוסדות הקיימים, אלא באופן ש"מרובה על העיקר", ובמילא יהי' הענין ד"קנאת סופרים תרבה חכמה" 180, שאלו שעוסקים במוסדות הקיימים יוסיפו בעבודתם, כדי שלא "לפגר" ("ניט אָפּשטיין") אחר המוסדות החדשים, וכך תהי' ההליכה "מחיל אל חיל" 78.

ובכן: מי"א שבט עד י"א ניסן יש בכל שנה שני חדשים; וכיון שהקב"ה הוא רחמן, הוסיף עוד חודש (שהרי בשנה זו יש אדר ראשון ואדר שני), כך שישנם שלשה חדשים — שזהו ענין של "חזקה" וכו' וכו', ככל הפרטים שישנם בשלשה חדשים, כולל ובמיוחד — תקופה שלימה, דכיון שיש ד' תקופות בשנה, הרי כל ג' חדשים הו"ע של "תקופה".

ויהי רצון שינצלו את הזמן של שלושת החדשים שנשארו עד י"א ניסן, למלא את כל ההחלטות טובות שכבר קיבלו, ולהוסיף החלטות טובות כהנה וכהנה, ועד לאופן ד"כהנה וכהנה" 181 כפי שנתפרש בגמרא במסכת סנהדרין 182 — ב"פ ככה או ד"פ ככה (ככל פרטי הדעות שבזה), וכל המחמיר בזה הרי זה משובח.

וכפי שאמר הרבי בעל ההילולא כמ"פ 183, וגם ראו זאת במוחש, שכאשר יהודי מחליט לעשות דבר טוב, הנה אע"פ שבשעת מעשה אין לו אפשרות בדרך הטבע למלאות החלטתו, הרי כיון שזוהי החלטה של יהודי, ובתוקף, ובאופן של "בא", שהוא מונח בזה כו' 184, פותחת ההחלטה עצמה צינור חדש, שיוכל אח"כ למלא החלטתו במילואה.

וכפי שראו אז בנוגע לפועל אצל אברך שההתקשרות שלו היתה באופן ד"מהיכי תיתי", אבל אותם ענינים שבהם הי' בהתקשרות היו אצלו בפשטות ובאופן שאין להרהר בזה, וכאשר הבטיח שמקבל על עצמו ענין של הדפסה באופן מסויים, שהי' לגמרי שלא בערכו — הנה מיד נפתח צינור, והרויח את הכסף הדרוש שיוכל למלא החלטתו בפועל [אבל כנראה שהי' זה צינור מיוחד רק לקיום החלטתו זו, כיון שלאחרי

(178) ב"ר פס"ז, ה. רות רבה פ"ד, ג.

(182) כא, א.

(183) ראה אג"ק שלו ח"ח ע' תקיג ואילך.

ועוד.

וראה גם תו"מ חס"ה ע' 202. וש"נ.

(179) ב"ר פס"א, ד.

(184) ראה גם בהתוועדות דיום הש"ק ס"ה

(180) ב"ב כא, סע"א. כב, רע"א. וראה

ואילך (לעיל ע' 67 ואילך).

אוה"ת ויצא ריח, ב ואילך. וש"נ.

(181) שמואל"ב יב, ח.

כמה שבועות התבטל כל הענין...], כידוע להמתווך והמתווכים בזה, ועכשיו לא צריך כבר לעשות מזה "סוד", שהרי "מצוה לפרסם עושי מצוה"¹⁸⁵ וכו'.

וזהו גם הוראה לכל אחד ואחת — שצריך רק להחליט אליבא דאמת, ובתוקף, שיעשה ענינים אלו במשך שלושת החדשים [ובהם גופא — כל המקדים הרי זה משובח, ובמילא יוכל לאח"ז להוסיף "כהנה וכהנה" עד "א ניסן], ואז, אם יש לו כבר את הצינורות על זה, מה טוב, ואפילו אם יש צורך להשלים משהו — הרי זה יושלם "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"¹⁸⁶.

מ. בנוגע לע"א המוסדות דובר במיוחד בנוגע לענין הקשור עם הפצת התורה — שבימינו אלו דבר חשוב לקיים הענין ד"צדקתו עומדת לעד"¹⁸⁷. זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחרים"¹⁸⁸, שהמציאות בזה בדורנו היא ע"י הקמת "ספרי"¹⁸⁹ — מקום שיכולים לבוא ללמוד ולעיין על אתר בספרי תורתנו הקדושה, בנגלה ובחסידות וכו', ובמקום שאפשר — גם להשאל ספרים שכל אחד יוכל לקחתם לביתו על משך זמן, כדי שיוכל ללמוד אפילו באותם שעות שהספרי סגורה, ובשעות שיש לו יותר מנוחה, בריבוי בכמות ובריבוי באיכות.

ובהמשך להמדובר אודות פרשת "ויהי בשלח", שבה יש ענין השירה, וכן יש ענין השירה בהפטרה (כמבואר בכ"מ¹⁹⁰), והעיקר, שמנהג ישראל תורה הוא לקרוא שבת זו בשם "שבת שירה" — הנה כדאי שבספריות יהיו גם תקליטים של ניגוני קודש בכלל וניגוני חב"ד בפרט. וגם בזה תהי' השתתפות במדה מסויימת, ע"ד ההשתתפות בעניני הספריות.

וענין זה ימשיך שמחה והצלחה — ע"י שירה, ועד לשירה בקול רם, שזהו עיקר ענין השירה — הן בכלי והן בפה, ועד לניגון ללא תיבות, כיון שנמצא במעמד ומצב שלמעלה אפילו מתיבות כפי שקשורים עם ניגון (כנ"ל ס"כ).

מא. כמו"כ נהוג מידי שנה בשנה בהתוועדות יום ההילולא

(188) כתובות נ, סע"א.

(189) ראה גם תו"מ ח"ע ע' 276. וש"נ.

(190) ראה גם שיחת יו"ד שבט דאשתקד

סי"ח ואילך (תו"מ חס"ז ע' 131 ואילך). וש"נ.

(185) שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. הובא

במג"א אר"ח סקנ"ד סקכ"ג. רמ"א יו"ד

סרמ"ט סי"ג.

(186) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(187) תהלים קיב, ט.

העשירי בשבת לערוך מגבית עבור "קרן תורה"¹⁹¹ — להתנדב ביד פתוחה ונדיבה, ובאופן ד"נדיב לב", עבור אלו שרוצים ללמוד תורה ללא כוונות צדדיות, אפילו כוונות של קדושה, אלא רק בשביל לימוד התורה מצד אהבת התורה.

וכל הרוצה — ירשום שמו בצירוף שם אמו, להזכירו על הציון של בעל ההילולא.

וענין זה ימשיך ריבוי ברכה והשפעה והצלחה ממקור הברכות, נותן התורה ומצוה המצוות, בורא העולם ומנהיגו — ממהותו ועצמותו של הקב"ה בעצמו, באופן ש"הריקותי לכם ברכה עד בלי די"¹⁹², "עד שיבלו שפתותיכם מלומר די"¹⁹³.

וברכת ה' תהי' באופן ד"יברכך הוי' וישמרך"¹⁹⁴, והיינו, ש"הקב"ה הוא הנותן הוא השומר"¹⁹⁵ — שהברכה וההצלחה תנוצל באופן טוב לדברים טובים (כמבואר בספרי בארוכה), ועד "וישם לך שלום"¹⁹⁶, ש"גדול השלום שאין חותם כל הברכות אלא בשלום" (כמ"ש בספרי), והוא כלי מחזיק ברכתו של הקב"ה (כמ"ש בסיום ששה סדרי משנה).

ועי"ז יומשך גם הענין ד"ונתתי שלום בארץ"¹⁹⁷ — בארץ הקודש, וכן בכל מקום שנמצאים בני", שגם הוא נעשה בבחי' "ארץ", ש"רצתה לעשות רצון קונה"¹⁹⁸, דכיון שנמצא שם יהודי שרוצה לעשות רצון קונו, וכמאמר רבינו הזקן¹⁹⁹ (שהובא לעיל במאמר²⁰⁰) שיהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלקות, אזי נעשה המקום שבו נמצא בבחי' "ארץ אשר .. עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה גו"²⁸, הנה גם שם יקויים "ונתתי שלום בארץ",

ועד ש"כולנו כאחד" נמשיך בקרוב ממש את ה"שר שלום"²⁰¹, משיח צדקנו, שיוליכנו קוממיות לארצנו, "ביד רמה" ו"בריש גלי", ובשמחה ובטוב לבב.

* * *

-
(191) ראה גם שיחת יו"ד שבת הנ"ל	(198) ב"ר פ"ה, ח.
סמ"ו (תו"מ שם ע' 161). וש"נ.	(199) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד
(192) מלאכי ג, יו"ד.	ע' שפד (נעתק ב"היום יום" כה תמוז). שם
(193) שבת לב, סע"ב.	ע' תקמו (נעתק ב"היום יום" כא סיון). ועוד.
(194) נשא ו, כד.	(200) פ"ב (לעיל ס"ע 79).
(195) פרש"י עה"פ.	(201) ישעי' ט, ה. וראה פ' השלום, סוף
(196) שם, כו.	ד"א זוטא. מדרש מעשה תורה (אות ח).
(197) בחוקתי כו, ו.	

מב. בנוגע להקמת ע"א מוסדות — יקחו משקה מהתוועדות זו, ועי"ז ימשיכו מהמעמד ומצב שנמצאים בשעת ההתוועדות גם לשעת האסיפה שתערך בקשר לזה, שבה יקבלו החלטות טובות על מנת לקיימן בפועל (כמדובר לעיל),

ואכן יבואו הדברים בפועל עד י"א ניסן תשל"ג (או לפנ"ז) — מוסדות חדשים במספר ע"א או (ולא "או", אלא בפשיטות וודאות) יותר מזה, מתוך שמחה וטוב לבב ובהצלחה רבה,

ועד שכל מוסד וכל מי שמתעסק בו יהיו באופן ד"כמופת הייתי לרבים" ²⁰² — לעורר בני"י בכל מקום שהם ובכל חוג וענין שהם, שיפעלו בענין ד"יגדיל תורה ויאדיר" ²⁰³ — להגדיל תורה ולהאדירה, ובאופן ש"לימוד מביא לידי מעשה" ²⁰⁴ — קיום המצוות,

ובמילא יומשכו גם הברכות שבאים עי"ז ש"בחוקותי תלכו", "שתהיו עמלים בתורה", "ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם", עשיית המצוות ²⁰⁵ — "ונתתי גשמיכם בעתם" ²⁰⁶, וכל הברכות המנויות בפרשה, ובאופן דמוסיף והולך, בבני חיי ומזוני, ובכולם — באופן דרוויחא,

ותהי' שנה שבה יסתיים הגלות שנקרא בשם "עיבור" ²⁰⁷, וללא "חבלי לידה" תהי' "חלה גם ילדה ציון את בני"י ב"פעם אחת" ²⁰⁸, כך, ש"בין רגע" יאמרו שנתמלאה הארץ בבני ובנות ישראל לומדי תורה ועוסקים במצוות, מתוך שמחה והרחבה בבני חיי ומזוני,

ועי"ז ישנו את העולם כולו — שיהי' במעמד ומצב (כמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות מלכים) ש"כל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהי' עסק כל העולם (ובפרט בני"י) אלא לדעת את ה' בלבד . . וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם", ועד לאופן ש"מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים" ²⁰⁹, ובקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א שאל מיהו המארגן של האסיפה, ונתן לו קנקן משקה, ואמר: שיהיו בשורות טובות גם מהענינים הפרטיים.

אח"כ אמר: נמצאים כאן מכמה מדינות שלא קיבלו משקה ביום הש"ק, ולכן יגשו ויקבלו משקה.

(206) שם, ד.

(207) ראה תו"א ר"פ ורא. ובכ"מ.

(208) ישעי' סו, ח ובמצו"ד.

(209) שם יא, ט.

(202) תהלים עא, ז.

(203) ישעי' מב, כא. וראה חולין סו, ב.

יש"נ.

(204) קידושין מ, ב. וש"נ.

(205) ר"פ בחוקותי ובתו"כ ופרש"י.

אח"כ צוה לנגן ניגון הכנה, ניגון אדמו"ר הזקן בן ד' הבבות (בבא הרביעית — ג"פ), והניגון "ניע זשוריצי כלאָפּצי".

אח"כ ניגן כ"ק אדמו"ר שליט"א בעצמו את הניגון "צמאה לך נפשי גו' כן בקודש חזיתך וגו'"²¹⁰. אח"כ התחיל לנגן את הניגון "ופרצת".

(210) יש לציין שהקלטה מניגון זה נכנסה לתקליט ניגוני חב"ד שי"ל כחלק מע"א מוסדות באישור והוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א (ראה "התקשרות" גליון לז ע' 12) — המו"ל.